دیوان

بایرک قوشچو اوغلو

تصحیح، مقدمه و توضیحات
دکتر حسین محمدزاده صدیق

دیوان اشعار ترکی بایرك قوشچو اوغلو

تصحیح: دکتر حسین محمدزاده دوزگون

ناشر: ندای شمس، محل نشر: تبریز، سال نشر: ۱۳۸۹

(توجه: این کتاب فاقد مقدمه دکتر ح. م. صدیق بر چاپ کتاب اصلی است)

– ۱ –

من بو سفره واریرام[۱]، دورلو[۲] متاعلار آلماغا،
تکبرلوگو ترك ائدیب، سالوسلوغو سالماغا.
حرص و هوانی ترك ائتدیم، أرنلر[۳] دئدیگین دوتدوم،
اسیر نفسیم دگیلم، گلمیشم پوربار اولماغا.
سولطان شهرینه واریرام، صرافینا یالواریرام،
تؤ کموشم خورده فروشلوق، لعل ایلن گؤوهر آلماغا.
من بو جمین غلامییام، هر نه دئسه‌لرحالیام،
خواجه‌مدن بویروق[۴] اولوبدور، گلمیشم دفتر آلماغا.
کعبه‌ی سیرره واریرام طوافِ یکسر آلماغا.
قوشچواوغلویام، بنده‌یم، گلیب جمه فرماندایام،
کعبه‌ی سیرره واریرام طوافِ یکسر آلماغا.

– ۲ –

یارنلریم۲ گلین وارالیم شاها،

۱– **وارماق:** گئتمک.۲– **دورلو:** قیمتلی، باهالی، مختلیف. ۳– **ارن:** مرشد، روحانی.

۴– **بویروق:** امر، فرمان، گؤستریش.

۱– **یارن** (یا+ارن): ای یارلار، ای یولداشلار!

استفاده از محتوای این کتاب، فقط با ذکر منبع و نام مولف آن مجاز است.
www.duzgun.ir
سایت دوستداران دکتر ح. م. صدیق

صبح و شام یالواراق قدیم آللاها.
پیرلر پیرلیک اوسته، داعوا ائتدیلر،
پیرها بینیامیندیر، کئچدی گوواها.
دوخسان مین غلاما نظر ائیله‌دی،
داود دلیل اولدو، سالدی بوراها.
ایزینی ایزله‌دی عمّانه دالدی،
اؤزونو گؤرستدی دریادا ماها.
یارنلرائشیدینقوشچو اوغلوندان،
یار دری قیبله دیر، گلین طوافا.
-۳-
بیرگون اولا، سولطانیمیز خان اولا،
جمله عالم حؤکمونه فرمان اولا.
بارگاهین قورا زمین اُوزونه،
چوخ اینانمیانلار با ایمان اولا.
بیر اؤزون گؤرسه‌ده اهل توحیده،
ناگاهدان بارچاسی۱ اورامان اولا.
اصل اصله گئده، وصل ده وصله،
نیم روز قالیب، صاحبِ میدان اولا.
زمستانی وئره اول گرمیانه،

۱- **بارچا:** زیارت یئری، بارگاه.

یاووقدور پیرین قوولو بیان اولا.
ارنلر بویونا بیچیلدی خلعت،
بیر نئچه‌سی قالیب نمایان اولا.
یارلارا گون دوغا، اولمایا آخشام،
بوگونده دردلرینه درمان اولا.
کیمی یوکون دوتموش اولا رحمتدن،
کیمی سی قاپودا بی سامان اولا.
قوشچو اوغلو دئییر: ییغیلین یاران،
یاریم ساعات قالیبدیر دیوان۱ اولا!

-۴-

پادشاهیم بیر شهر سالمیش ایکی جاهان آرسیندا،
باخدیقجا دیدار گؤرونور او شهرین هر پاراسیندا،
بیزده او شه‌هره واردیق، یاپیلی۲ کؤنوللر گؤردوک،
بیز اؤزوموزده یاپیلدیق کؤنوللرین آراسیندا.
توپراق اولوبان الندیک، پالچیق اولوب یوغورلاندیق۳،
کرپیچ اولوبان هؤرولدوک او شهرین دیوارسیندا.
شه‌هردن اوخلار آتیلیر، آتیلیب جانا باتیلیر،
دورلو متاعلارساتیلیر، او شهرین بازاراسیندا.
اوستادینا داش یوندورور، شاگیردینه ایش قاندیریر،

۱- **دیوان:** جزا، محکمه، حاکیملیک یئری.

۲- **یاپیلی:** دوزلمیش، سهمانلانمیش، بوتون وصاف.

۳- **یوغورلانماق:** خمیر اولماق.

آللاهین آدین آندیریر او داشین هر پاراسیندا.
عاقیل اولان یوخو آنلار، جاهیل اولان اونو دانلار،
خواجهم قولو چیخار بانلار او شهرین میناراسیندا.
گئتدیم گؤردوم گئرچکلری۱، آسلانیب خاک درینه،
کاشکی من ده آسلانایدیم اوگئرچکلر آراسیندا.
شهر دئدیگین گول ایمیش، نه داش ایمیش، نه گیل ایمیش،
قوشچو اوغلو بیرقول ایمیش گئرچک قوللار آراسیندا.

– ۵ –

بیزی، یارب! یارستاندان آییرما،
یارینی دین و ایماندان آییرما.
باغین گولدور، من اونون بولبولویم،
بولبولونو گولوستاندان آییرما.
اؤردگین یئری گؤل، گؤلسوز دیریلمز،
اؤردگی گؤلدن یاباندان۲ آییرما!
بالیغن یئری سو، سوسوز دیریلمز،
بالیغی سودان– عمّاندان آییرما.

۱– **گئرچک:** دوغرو، دوز و اینانجی صاف.

۱– **یابان:** صحرا، چؤل، بیابان.

آری نین یئری شان، شانسیز دیریلمز،
ایلاهیم! آرینی شاندان آییرما.
جئیرانین یئری چؤل، چؤلسوز دیریلمز،
جئیرانی چؤل- بیاباندان آییرما.
قوشچو اوغ ّلو قولدور دیواندان گلیر،
ایلاهیم! قولو دیواندان آییرما!
- ۶ -
گوناهکارام کرم کانی، سن منی یارا باغیشلا،
بنیامین ایلن قورولان، شرط واقرارا باغیشلا!
مولانین گیزلین سیررینه، بحر بی پایان امرینه،
یارستانین کردارینه، داود ناز دارا باغیشلا.
اویدورما دنیا غمینه، سالما دو دلار ایچینه،
پیر موسی‌نین قلمینه، خیدمت رزبارا باغیشلا.
سیغیندیم۱ سن تکین دوستا، هئچ أل یوخدور ألین اوسته،
مصطفای داوودانه حکم قهّارا باغیشلا.
عالمی سالدین اویونا، کافیرلری گتیر دینه،
روچیار زبردسته، یار یادگارا باغیشلا.
یار اودور گیروه‌دن آشا، سوره منزل وارا باشا،
منکر یاندیران آتشه، بیرایسمین نارا باغیشلا.

۱- **سیغینماق:** پناه گتیرمک.

قوشچو اوغ‌ۇلو دئیر یار، هی! یارِ واحدِ کرّار، هی!
یئتمیش مین بیر قولامین وار، بیزی اونلارا باغیشلا.

– ۷ –

یارنلر گلین یالواراق یارا،
یئر–گؤی یئیه‌سی پروردگارا.
دیدارا باخ گؤر، دیدار بقادیر،
خلایقلار أوزون توتور دیوارا.
منیم ، دردیمین دواسی سن سن،
مین طبیب گلسه، بولامازچارا.
ابراهیم پادشاه أوستومه گلدی،
داود جنیدگل، سن یئت هاوارا.
قوشچو اوغ‌ۇلو اؤزون یئیه‌وی۱ تانی،
صیدقیله باغلان خاوندگارا.

– ۸ –

بوگئجه دلخورام اولدوم، مبارک شب، مبارک شب!
غمیم گئتدی، بی غم اولدوم، مبارک شب، مبارک شب!
منیم یئیه‌م بی نظیردیر، جمیع یئرلرده حاضیر دیر،
بوگئجه عید غدیردیر، مبارک شب، مبارک شب!
گؤیدن یئره چیراق ائندی، دولدول ایله بوراق ائتدی،

۱– **یئیه:** صاحیب، مالیک، ارباب.

اهل حققه تیفاق ائتدی، مبارک شب، مبارک شب!
چیراق و خورشید و ماهی، یئرو گؤیوندور بارگاهی،
آچیقدیر دیلک درگاهی، مبارک شب، مبارک شب!
اویوب بارچا[1] خلاییقلر، اویاقدیر حققه لاییقلر،
خیدمتده دیر ملاییکر، مبارک شب، مبارک شب!
عرشین خوروزودور بانلار، واخت ایله ساعتی آنلار،
خواجهم بیلر نهلر دانلار، مبارک شب ، مبارک شب!
قوشچو اوغ ِلو گئجه اؤتدو،[2] عرشین خوروزو بان ائتدی،
یقین بیللم کی دان اؤتدو ، مبارک شب ، مبارک شب!

- ۹ -

گون اولا یار گله یانیما، یارب!
یاردان غئیر نه یارار جانیما، یارب!
دوست ایچون مشغولام، ها انتظارام،
نولا دوست گله مهمانیما، یارب!
دردلی قالمیشام درمان أله گلمز،
نه یاخشیدیر درد درمانیما، یارب!
گئجهلر خواب ایچینده یاتا بیلمم،
رحم ائت دیدهی گیریانیما، یارب!

۱- **بارچا:** چوخ، خئیلی.

۱- **اؤتمک:** سونا یئتمک، قورتارماق.

یئره گؤیه سیغماز چوخدورگوناهیم!
یارامام۱ قوللوق۲ سولطانیما، یارب!
اسماعیلم، یارین یولوندا تسلیم،
گؤیدن قوچ گله قوربانیما، یارب!
قوشچواوغلونون گل وئرگیل مورادین،
لوطف ائیله گیلن دؤورانیما، یارب!

- ۱۰ -

جان اودور گؤزونه جانان گؤرونوب،
کؤنول! گؤزه شاه جهان گؤرونوب،
کؤنول گؤز آریدیب۲ گرد و غوباردان،
پیرین سیررینه هزاران گؤرونوب.
چون حضرت واردی عزت قاپیسینا،
شریعت، طریقت دوخسان گؤرونوب.
اوتوزمین ساخلاندی علی◆ سیررینده،
آلتمیش مینی شرعه ارکان گؤرونوب.
خلاییق نه بیلیر تانری قاندا دیر،
صیدق ایلن آغاجا باخسان، گؤرونوب!
قاپیدا یار دیلر،۳ ایچری گیرمز،

۱- **یاراماق:** لایق اولماق، درده دگمک. ۲- **قوللوق:** خیدمت، ایشچیلیک.

۱- **آریدماق:** تمیزله‌مک، پاکلاماق.

۱- **دیله‌مک:** آرزو ائتمک، ایسته‌مک. ۲- **آیاق** (= ایاغ): ایچگی، ایچگی قابی، باده و جام باده.

کؤنلونه- گؤزونه گومان گؤرونوب.
سؤیلر رازین، آیری دگیل غمّازین،
شهبازین گؤزونه قرآن گؤرونوب.
یگانه قول خیدمت ائتمکده میره،
چون تختِ دؤولتده سولطان گؤرونوب.
قوشچوغِلونون یئددی جددی گوینده،
آیاق۲ ایچمیش اسروک۳ مستان گؤرونوب.

– ۱۱ –

گل، ای فریادرس! فریادیما یئت،
حؤکوملو پادشاه، سن دادیما یئت!
ایش موشکوله دوشوب هارای چاغیررام،
عزیز خاوندگار، هاراییما یئت!
هیجوم دونو ایله چیخما جاهانا!
هیجومون ساواشدی بیدادیما یئت!
گوناهکار قوللارین دوروب قاپیندا،
یا سید ابراهیم امدادیما یئت!
قوشچو اوغِلو أوزو أوسته دوشوبدور،

۳- **اسروک** (=اسریک): کئفلی، مست.

گوناهکار قولوندور، گوناهیندان اؤت!۱

– ۱۲ –

لوحوندا نه یازیلمیشدیر سعادتلی باشا باخ،
آه ائیله‌سم سینه‌م یانار عشقیله آتشا باخ،
تعالی اللاهین آیه‌سی خوبلارین وجهینده‌دیر،
آیته غلط باخانا او قلبی قمّاشا باخ!
عهد و پیمان ائیله دین کی سیرریمی ساخلایاسان،
ائیله‌دین خلقه برملا، بوسیرر و سیرداشا باخ!
آی ایله گون بیر اولدو، دوغدو محمد□ ین نورو،
نابالیغ هیلالاربنزر، صورتینده قاشا باخ.
بیر غریبه‌دن ائشیتدیم، دل نیاز ائیله‌دیم بوگون،
گؤزلریمدن جیحون آخار، بو توکنمز یاشا باخ!
گل ای اوستاد باتعلیم، بونجا صناعت سنده، کیم،
لاجورددن خوب یارانمیش بونیاد نقاشا باخ.
کافیر ترسانین، جهودون یازیقلاری گلیر منه،
مدعی‌نین باغری قاتی۲ سن بو اریلمز داشا باخ.
کیم کی ایچدی قوشچو اوغلو ایچدیگی پیمانه‌دن،
بی زوال اولوبان عؤمرو ، بو توکنمه‌ین۳ یاشا باخ.

۱- **اؤتمک:** کئچمک، صرفنظر ائتمک.

۱- **قات:** موقابیل، رو به رو، أوز به أوز. ۲- **توکنمک:** سونا یئنمک، قورتارماق.
۳- **بیلمیجه:** بیلدیگیم قده‌ر، نظریمجه. ۴- **بنیز:** اؤز، چهره، صورت.

– ۱۳ –

غریبم بوطرفلرده، بیلیمجه۱ سئوگی یاریم یوخ،
سارالدی سولدو بنیزیم،۴ هرگیز حالیم سورایریم۵ یوخ!
غریبم، تشنه‌یم، زارام، بولونماز دردیمه چاره،
أوز توتوب حققه یالواررام بوندان آرتیق آچاریم یوخ.
عزیز بیزدن ایراق۲ اولدو، جیگریم کُلّ داغ اولدو،
جمیع جیسمیم کباب اولدو، صبر ائوینده قراریم یوخ،
وصلیله جاندان آیریلدیم، باغرا باسدیم، صبیر قیلدیم،
خاطیره اولیا گلدی، بوندان آرتیق گوذاریم یوخ.
اولو سولطانا من قولام، نئچون دئییم کی یوخسولام؟
پادشاه گنجیندن یاریم آخچا آرتیق دیناریم یوخ.
باغداددان تبریزه واردیم، حققی سرمایه‌ده بولدوم،
آغیر بازرگانلارکیمی طلب ایله کاربایریم یوخ.

– ۱۴ –

غافیلی غفلت آپارمیش، اویویوبدور اویاغی یوخ،
اؤزو قالمیش قارانقودا، چیراغی‌نین دا یاغی یوخ.
شرعین اوخوموش موللالار گؤردوم بوش قالمیش کاغیذی،
قاضی خسته مفلیس اولموش، فتوا ایچون‌ها چاغی یوخ.

۵- **سورار:** سوروشان، سؤال ائدن.

۱- **ایراق:** اوزاق.

اولو سولطانلاری گؤردوم تاج- تختی بوراخمیش گئدر،
حؤکوملر یئریمز اولدو شه‌هری‌نین ناساغی یوخ.
نؤکرینه دونلوق۱ وئرمز، باشی‌نین چاره سین قیلسین،
أوستونه یاد یاغی گلمیش، اسلحه‌سی- یاراغی یوخ.
آبداللاری گؤردوم نفْس ایچون قاپی- قاپی دیلنیر،
باشینا چاغی داراولموش هیچ یئرده‌ده دوراغی۲ یوخ.
قوشچو اوغلو! بو عصرده غافیل اولما گیلن، زنهار!
خواجه‌م بیر وعده قویوبدور، یاخیندیر هئچ ایراقی یوخ!

- ۱۵ -

دگمه۳ کیشی صوفی اولماز، سینه‌سی‌نین صافی یوخ،
أللینی مرشده وئرمیش، کؤنلونون انصافی یوخ.
أللینی مرشده وئرمیش ، حققین بویوردوغون توتموش،
خیدمتی قبول دگیلدیر اگر آللاهدان خوفی یوخ.
بیرکؤنولده خوف الله، مهر محمّد❐ اولماسا،
قارانقولوق داما بنزر، زنجیر و طنّافی یوخ.
بیر کیشی کی جمه وارا، اؤز خویونو دگیشمیه،
مین کره کعبه‌یه وارمیش اولسادا طوافی یوخ.
دئدیلر قوشچواوغلونا چوخ سؤزون لاف ائتمه گیلن،

۱- **دونلوق:** خلعت، گئییم.

۱- **دوراق:** توقف ائدیلن یئر. ۲- **دگمه:** بگنیلمیش، سئچیلمیش.

حقده بیلر کی سؤزومون لافی یوخ، گزافی یوخ.

– ۱۶ –

من بیر دردلی دلی‌یم۱ کی کیمسه مندن خبری یوخ،
سؤلشمه۲ اونولان چونکی اونون سندن خبری یوخ.
هر کیمسیه اوغرارام، آتار منه طعنه داشین،
تختینه اوتوران اولو۳ اوخاندان خبری یوخ.
آدمی واردیر دونیادا حیوان ایلن بیردیر چونکی،
تکی جانین وئریب وصل جاناندان خبری یوخ.
حققی تانیمایان آدام نوح طوفانین گؤره‌نمه‌دی،
اونون نه دردی واردیر قوپسادا طوفان خبری یوخ.
ابراهیم ایچیرتمیش ایدی قوشچو اوغلونا بو مئیدن،
اؤیله سرمست اولموشدور شول جهاندان خبری یوخ.

– ۱۷ –

نه‌دن ایکیمیزه أوچ یار دئیرلر،
آرامیزدا محبت وار دئیرلر؟
سنین کؤنلون بیلیر کؤنلومده‌کینی،
«کؤنولدن کؤنوله یول وار» دئیرلر.
یولوموز اینجه۱ دیر، هم قیلدان اینجه،

۱- **دلی:** بورادا عشق دلیسی و عشق مجنونو آنلامیندادیر. ۲- **سؤلشمک:** مشاجره و مجادله ائتمک.
۳- **اولو:** بؤیوک، عظمتلی.

بو یولدان دؤننه موردار دئیرلر.
قاراقاشلاریوا قوربان اولاییم،
آلا گؤزلریوه خمّار دئیرلر!
یولا باخا- باخا باغریم قان اولدی،
یارین گلمگینه خبار۲ دئیرلر.
دواسیز دردیمه درمان تاپیلماز،
جمدن تکبیرینی آپار، دئیرلر.
زرین یوخ، زورون یوخ، بیل قوشچو اوغلو،
الیندن گلدیکجه یالوار دئیرلر.
- ۱۸ -
آدم صفی دئیرلر، لقبی بیر آدا بنزه‌ر،
من عاشیق یارا گتیردیم، خود اؤزو مورادا ننزه‌ر.
دئدیلر:«[سؤیله] خدانی توتموسان یا اؤتورموسن؟»
یئریدیم خدانی توتدوم آبداللاریم یادا بنزه‌ر.
دئدیلر:«[سؤیله] خدانین ذاتی صیفاتی نئجه دیر؟»
صیفتی آدم صیفتی، حدّی - قدّی هادا بنزه‌ر.
دئدیم که:«پیریم علیدیر، قیرخلارایچینده ولیدیر،»
ساغ الینده ساغر ساندیم، سول ألینده باده بنزه‌ر.

۱- **اینجه:** نازک، ظریف. ۲- **خبار:** خبر.

دونیایا ساووق۱ یئل اسدی ، ارنلر صحبتین کسدی.
زمانه‌نین سرتلیگیندن، آشینالار یادا بنزه‌ر.
دونیانین یوخدور وفاسی، خوبلارین چوخدور جفاسی،
دونیانین گلیب گئدیشی دومانیلن بادا بنزه‌ر.
دئدیلر قوشچو اوغلونا چوخ زمانه عاشقی‌سن،
زمان او زمانه دگیل، ساعت او ساعاتا بنزه‌ر.
– ۱۹ –
گلین، گلین، ای یارنلر، بیر عجایب دیوان اولور.
هر کسین حال حالیجه اؤزاولوشو۲ بیان اولور،
گلین گؤرون او زاهیدی هرگز اینانماز آشنایا،
سیزده اونا اینانمایین هاوا سامان قوان اولور.
یارنلر دئر سلطان سحاق خلایق دئر یزدان پاک،
جمله عالم آلیر موراد اول دمده که فرمان اولور.
شاد او یارنلر پیرینه ایرمیشلر حققین سیررینه،
ارنلره اینانمیان یازیداکی۳ حیوان اولور.
قوشچو اوغلو بیل حالیوی دوغرو گؤرگیلن یولووی،
آل ألیوه چوگانیوی بیرگون اولور، مئیدان اولور.
– ۲۰ –

۱– **ساووق:** سویوق.

۱– **اولوش:** واقیعه، طالئع.

۱– **یازی:** انشیک، چؤل، بیابان.

گل ای معنی اهلی، کاندان خبر وئر،
وجودواندا نه‌وار، اوندان خبر وئر.
بیر آغاجدیر، میندیر اونون بوداغی،
اونون هر شاخساریندان خبر وئر.
طوبی آغاجی‌نین نه‌دیر میوه‌سی،
اونون چیچکلی باریندان خبر وئر.
دریایه چون گیردین گؤوهر چیخارتدین،
صرافا گؤستر آریندان خبر وئر.
قوشچو اوغلو اؤزون یارا یاناشدیر،
یارا یاناش، دلداریندان خبر وئر.

– ۲۱ –

خوفوم وار سندن، قورخورام مکار،
فضل آیه‌سی‌سن، بنده گوناهکار.
بیر رحم ائیله‌گیل، بنده یازیقدیر،
کرم ائیله‌گیل، دمی دور بهتار.۱
منیم خواجه‌مین ایکی ألی وار،
بیر ألی رحمت، بیری سیتمکار.
رحمت قاپی‌سین آچ أوزوموزه،
بیز ایله ائیله بیر اولو کردار.
آباد ائیله‌مک گلیر ألیندن،
خراب ائیلمه معبود مکّار.

۱- بهتار: بهتر.

یعقوبی یوسیف ایچون آغلاتدین،
ایوب دردینه سن اولدون عطار.
قیرخ گون یونسی وئردین بالیغا،
ائتدین بالیغی اونا پرستار.
مین بیر آدینین شرحین اوخورام،
یارنلر سیردیر حق خاوندگار.
یارلار اومیدی سن سن عزیزیم،
بیزه پناه اول، پرده‌ی ستار.
ارن حق أوسته قوردو دیوانی،
یالان لاف ائدن قیلمادی میقدار.
کرم دگیلمی ای قوشچو اوغلو!
ابراهیم یانار اودوندان ساخلار.

– ۲۲ –

بو دونیا فانیدر، آلدانما، زنهار،
بقادیر حققی دوت، اوسانما زنهار،
«عالم منیم» دئییب چوخ مغرور اولما،
اونون وفاسینا اینانما زنهار.
غوّاص اولوب دریای عمّانا دال،
آخیب اؤتن سویا دایانما زنهار،
بو جاهانین سئودیگیندن آیری یار،
یقین زونّاردیر، دایمانما زنهار،
دودل اولان منزلینه یئتیشمز،

یالانچی یولداشا اینانما زنهار.
قوشچو اوغلو دوش یار خاک درینه،
گلن باسیب گئچر قاوزانما، زنهار.
– ۲۳ –
یارنلر نئیله‌ییم یار یاد اولوبدور،

بیزی غمگین ائدنلر شاد اولوبدور.
غریبلیک، غربت‌لیک داخی دریغا،
ازلدن عاشیقه بونیاد اولوبدور.
غریبلیک جیگریمی پاره قیلدی،
غریبلیکده کؤنول بر باد اولوبدور.
«یول منیمدیر» دئییب دعوی قیلانلار،
بیزه آرخا چئویریب یاد اولوبدور.
قوشچو اوغلو وطندن آیری دوشموش،
وطنی صحرای بغداد اولوبدور.
– ۲۴ –
یارنلر قولاغا هو سَسی گلیر،
کؤنول ذکر ائتمگه هوه‌سی گلیر.
چکر ذوالفقاری قیرار منکری،
بودور یارانلارین مولاسی گلیر.

یار اودور کسمیه یاری‌نین یانین،
آرابیر، بیرینه دوعاسی گلیر.
کیمی کی صدق ایله دوتار دامنین،
اونون فریادینا آقاسی گلیر.
گلین یوز سورتک اول خاکِ درینه،
بودور قوشچوغلونون خواجه‌سی گلیر.
- ۲۵ -
هر کیمین کیم اونون حق یاری یوخدور،
اگریوز وارایسه هئچ واری یوخدور.
چوخ کیمسه وار حئیوان گزر جهاندا،
اونون گفتاری‌وار، کرداری یوخدور.
طوطی کرکس ایله هم نشین اولماز،
بولبولون زاغ ایلن بازاری یوخدور.
دونیادا قیزیل گول تیکانسیز اولماز،
او نئجه گولدور کی هئچ خاری یوخدور؟
ایچیلر باده‌لر مئیخانه‌لرده،
کس او آغاجلاری کیم باری یوخدور.
بیر أللده ایکی قارپوز دوتماق اولماز،
کیمین کی عشقی وار هئچ عاری یوخدور.
قوشچو اوغلو حققین آزار دئیرلر،
آزاری وارایسه ، بیزاری یوخدور.
- ۲۶ -

جاهان باشدان باشا یار اولاجاقدیر،
منکر اولان خوار و زار اولاجاقدیر.
بنیامین شرطینده غماز اولانلار،
یئرلری آتش نار اولاجاتدیر.
معبودون یکتا بیلمز، انسان دگیل،
بوگون حئیوان صیفت خوار اولاجاقدیر.
ایوب چیخیب مشرقدن جارین جارلار،
مغربده یار خبردار اولاجاقدیر.
پردیورین چیخار بیر تک آتلی‌سی،
جاهان توزدان پور غوبار اولاجاقدیر.
هر یاردئین یار اولاماز، قوشچوغلو!
شراب لاف ایچن خمّار اولاجاقدیر.

– ۲۷ –

الاهی یئدیگیم نعمت سنیندیر،
مشرّف یارانان خیلقت سنیندیر.
اوجاداغا اگیل دئسن اگیلر،
اگیملز ـ ییخیلماز طاقت سنیندیر.
بونجا سلاطینلر خشمینه دؤزمز،
یئرده گؤیده، مظهر، هئیبت سنیندیر.
یئر أوزون بزه‌تدین لاله چیچکله،
بونجا اشیاییله حکمت سنیندیر.
گوناهکارام باغیشلا یانیم سنسن،

کرم آیه‌سی‌سن مروت سنیندیر.
دور، ای، نه یاتیبسان قوشچونون اوغلو،
لال ایکن سؤیله‌دن دؤلت سنیندیر!

– ۲۸ –

سولطانلار قیرغینی سولطانیه ده،
زنجاندا اولو دیوان اولاجاقدیر.
دؤرد اقلیمده دوشر بیر اولو ساواش،
گؤوده‌لر۱ آپاران قان اوجاقدیر.
علی نعره ووراز چیخار جاهانا،
جاهان حؤکمونه فرمان اولاجاقدیر.
یئددی گون، یئددی گئجه آت سوره‌جک،
محشر قوپوبان طوفان اولاجاقدیر.
اولولار، انبیالار ییغیلاجاق،
سؤز یالان دگیل، عیان اولاجاقدیر.

– ۲۹ –

حؤکوملو پادشاه چیخار جاهانا عدل ـ داد ائیلر،
سیلر اسکی مُرکّبی، یئنی باشدان بارات۲ ائیلر.
باشلار بوتون آیاق اولار، آیاقلار ایسه باش اولار،
آلار مسکینلر دادینی، بو دیوانی آباد ائیلر.

۱– **گؤوده:** بدن، جیسم، لش.

۱– **بارات:** امر، فرمان، اذن.

اوبیر سلطان باهادیر[1] دیر، کیمسه چکممز یایینی،
مخنّثین اوخو باتماز، جوشنینی پولاد ائیلر.
او بیر بهتر هود اولورسا، صالحِ موجود اولورسا،
دوروب قوللارینی سالسا اویونا قیامات ائیلر.
تانری گؤیدن یئنر یئره، ایستر کی مؤمنلر گؤره،
گیرر آدم قالیبینا، اؤزون بنده صیفات ائیلر.
جاهانی حؤکمونه آلار، شطرنجی اویونا سالار،
روخ و فرزینینی آلار، اونونلا کیش و مات ائیلر.
خواجهم الینده آساندیر اوزاقی یاووق ائیلهمک،
ساعتی مین ایله باغلار، مین ایلی بیر ساعات ائیلر.
کرملی بیر کریمدیر، کئچر داغجا گوناهلاردان،
اوگونکو بیر قوتلو گونده نئچه قوللار آزاد ائیلر.
گیزلین دئین محمد□ی اویون ایله آشکار اولور،
او قائم (عج) محمد□ دیر، نهانین آشکار ائیلر.
سئوین، قوشچو اوغلو! سئوین، ایتیرمه اهل حق ائوین،
خواجهم گلر کرم أوسته، تانیانلاری شاد ائیلر.

– ۳۰ –

یارنلر یئیهنیز خاوندگاردیر،
نه عجب شرط و شون همراهی واردیر.

۱- **باهادیر:** پهلوان، یل.

رسول الله ❐ دیر اونون حبیبی،
امیرالمؤمنین ◆ تک شیری واردیر.
حق نظر ائیله‌میش بو أوچ کیمسیه،
سیزین دئدیکلرینیزها بونلاردیر،
بیری‌نین آدینی اخی اوخورلار،
بلی بیر آدیله بنیامین یاردیر.
بیری‌نین آدینی داوود اوخورلار،
ایسته‌گیلن نه کی کؤنلونده واردیر.
بیری‌نین آدینی موسی اوخورلار.
أله آل قلمین ، دور واخت کاردیر.
هر کیشی نین ألینده اولسا نقدی،
قُدرتدن گلن اونا تؤحفه ناردیر.
یارنلر یارسیز جنّته وارانماز،
جنّتین آرزوسو هیهات دیداردیر.
قوشچو اوغلو جارلا طالیب ائشیتسین،
بو گلنه دوغرو اول، دوغرو یاردیر.
- ۳۱ -
بیلیرم جمله‌نین غمخواری یاردیر،
بونیادینی قویان خاوندگاردیر.
یارنلر اومیدی سنسن عزیزیم،
یارنلر تانیین، تانری‌ها یاردیر.
بی‌خبرلر گلسین بوجم ایچینه،

بی‌گومان یوردوندا اوتوران یاردیر.
پیر موسی، پیر داوود، پیریم بنیامین،
ابراهیم ائوینه أوچو درکاردیر.
قوشچو اوغلو قولدور سنین قاپوندا،
بوداغ باشدان باشا دولو قوللاردیر.

– ۳۲ –

اقرار اهلی بیزیم اقاریمیزدیر،
اقرار، اخلاصیمیز، ایلقار۱ یمیزدیر.
تحقیق ائیله‌میشیک یقین بیلیریک،
عزیز خاوندگار غمخواریمیزدیر.
گلیرسن بویولا، گوله ـ گوله گل،
ارنلر منزلی گولزاریمیزدیر.
گئرچک اولمایانا بره۲ وئرمه‌یین،
سیلسیله باغلایین حصاریمیزدیر.
سینه گفتاریندان کردار ایسترلر،
پادشاهین نوطقو کرداریمیزدیر.
پادشاهین نوطقو شفادیر بیزه،
جمدن تکبیر آلین تیماریمیزدیر.

۱– **ایلقار:** عهد و پیمان.

۱– **بره:** یول، فاصیله.

قوشچو اوغلو! سندن یئمیش ایسترلر،
نه یئمیش ایسترلر دۀ واریمیزدیر!
- ۳۳ -
یارین ارکانی یاردان اؤتمه‌مکدیر،
ألیندن یارینی ترک ائتمه‌مکدیر.
الیندن یارین ترک ائدر اولورسان،
یقین بیل منرلینه یئتمه‌مکدیر.
کیمین آخچاسی قلب، آل ـ وئری پوچدور،
اونون سکّه‌سی تسبیح ائتمه‌مکدیر.
ألیندن گلدیکجه یاخشیلیق ائیله،
اونون درمانی تقصیر ائتمه‌مکدیر.
قوشچوغلو منزلی باشا وورماق‌چین،
کؤنلوندن یار سئوگیسی گئتمه‌مکدیر.
- ۳۴ -
گلین سؤیلیه‌لیم داستان یارنلر،
داستاندان آچیلیر مستان یارنلر.
شهرزور خرمنیندن پای آلانلار،
آریلار، دوغرولار راستان یارنلر.
سولطان باب عسیانین بودور میچه‌سی،
اونا وئریلدی هیندستان یارنلر،
سید محمدین بودور میچه‌سی[۱]،

۱- **میچه:** پای، سهم، حصّه.

وئریلمیشدیر علمستان یارنلر.
سید بوالوفانین بودور میچه‌سی،

اونا وئریلدی حرفستان یارتلر،
سید شهاب‌الدین بودور میچه‌سی،
وئریلمیشدیر باد و باران یارنلر.
سید حبیب شاهین بودور میچه‌سی،
اونا وئریلدی بکرستان یارنلر.
سید مصطفانین بودور میچه‌سی،
اونا وئریلدی خوانستان یارنلر.
همده سید میرین بودور میچه‌سی،
وئریلمیش شام و تورکیستان یارنلر.
دیلک۱ دیله‌سن یئددیلردن دیله ،
خاک اولوب دریندە شاهان یارنلر.
یار اوینادار یار یولوندا باشینی،
باشی توپ، جسدی مئیدان یارنلر.
قوشچو اوغلو ایچمیش خواجه‌دن قدح،

۱- **دیلک:** آرزو، ایستک، تقاضا، تمنّا.

اسره‌میش منصور تک مستان یارنلر.

– ۳۵ –

یارنلر نئیله‌ییم یار یاد اولوبدور،
گئجه ـ گوندوز ایشیم فریاد اولوبدور.
آلیب کؤنلوم ائوین وئرمز مورادیم،
عاشیقلیک بنده‌یه بیر آد اولوبدور.
نئجه کی عاشیقدیر لیلی‌یه مجنون،
ائله کی شیرینه فرهاد اولوبدور.
سنین عشقین منیم کؤنلوم ائوینده،
اوجا داغلار کیمی بونیاد اولوبدور.
دئییردین سئچرم حققی ناحقدن،
بس نه ایچون یارادان یاد اولوبدور؟
خوراسان صحراسیندا باج وئرنلر،
واریبان باغدادا آزاد اولوبدور.
ازل اقرار وئریب سونرا دانانین،
ائتدیگی ایشلک لر[۱] برباد اولوبدور.
آغاجلار کؤلگ‌ۀسی، چایلار قیراغی،
چمنلر دوپ ـ دولو شمشاد اولوبدور.

۱– **ایشلیک:** ایشلنمیش، انجام، تاپمیش.

قوشچو اوغلو جهدائت پیره جان‌وئر، جان،
پیرینه جان وئرن اوستاد اولوبدور.
– ۳۶ –
ارنلر نورونا بیر یاز گلیبدیر،
یاری یار ائیلین همراز گلیبدیر.
یارین جمالینی اوخشاتدیم گوله،
بولبوللر آغلاشیب گول آز گلیبدیر.
یوسیف صیاد کیمی صیاد اولاگؤر،
اونون نورونادا شهباز گلیبدیر.
محمد❐ و علی◆ یولون واراندان،
کردار ایسته‌یرلر، دیل آزگلیبدیر.
قوشچو اوغلو دوکانین معمور ائتمیش،
شوکور الحمد لله ساز گلیبدیر.
– ۳۷ –
یارب ! منیم نیگاریمین حال و احوالی نئجه‌دیر،
اوزمانه مؤحنتی‌نین ماه ایله سالی نئجه‌دیر؟
سن گؤرنده معمور ایدی، ایکی ییناغی۱ نور ایدی،
زرده خزان اولمامیشدی، انگی‌نین آلی نئجه‌دیر؟
منیم نیگاریمین أوزو بَدر اولونموش آیا بنزر،

۱– **ییناق:** یاناق، أوز، صورت.

سینه- سینه سانجیلا یدیم بَدر و هیلالی نئجه‌دیر؟
دئیرلر چوخ شیرین اولور عاشیقه معشوق صؤحبتی،
قانا- قانا أمئیدیم دوداقلارین بالی نئجه‌دیر؟
دئدیلر قوشچو اوغلونا قیلمیش نیگارین ترکینی،
من بو رمزه عجب قالدیم، خلقین خیالی نئجه‌دیر؟

- ۳۸ -

ارنلرین منزلی، دور ایله دراز اولور،
یول یاریسیندا قالیر هرکیم کی غمّاز اولور.
یالانچی‌نین سینه‌سی درین نئهره‌یه بنزه‌ییر.
سویو بولانلیق آخار، دالیسی‌دا، دایاز اولور.
اوش بو فقیر خانه‌ده، ادب یاخشیدیر، یاخشی،
بی ادبین منزلی، اؤکوش۱ دگیل، آز اولور.
قارانقودا۲ گئدنی، ارنلر گؤرر اونو،
أرنلرین گوزگوسو۳ آچیقدیر آیاز اولور.
قوشچو اوغلو حق ایله یارلیق ائله بیر ائله،
ایکی کؤنول بیر اولسا، حق گلیر نیاز اولور.

- ۳۹ -

ای خواجه سیرر قولاملار أوستومه هو ایله‌دور،
ائیلمه حق تانیانی مخلوقون قاتیندا خور.

۱- **اؤکوش:** چوخ، خئیلی، زیاد. ۲- **قارانقو:** قارانلیق. ۳- **گوزگو:** آینا.
۴- **دوشگون:** حیران.

دوشگونم،۴ أورگی سینیق، سنسن رب‌العالمین،
بو بیچاره عاشیقی‌نین رحم ائیله حالینی سور.
جفا ایله آییردیلار منی گول أوزلو یاردان،
ظالیم شاهلار زامانیندا منه چوخ زور اولدو زور.
بونجا عاشیق گلدی، کئچدی بارچه بولدو وایه۱ سینی،
اولمادی هئچ بیر عاشیقین منجیله‌یین۲ طالعی شور.
ایلاهی سن یازانلاری قوشچو اوغلو پوزا بیلمز،
کریم سنسن، رحیم سنسن رمزینی خئیرینه یور.

– ۴۰ –

اینانمیان بیز ایله یار دگیلدیر،
یار او کیمسنه‌دیر ، اغیار دگیلدیر.
قارا اوخور قارا خبر وئریرلر،
آغین اوخوماق کی اقرار دگیلدیر.
دیواری دوغرو بیلن سجده قیلار،
بیز دئییریک أرن دیوار دگیلدیر.
اونلار دوستاقیمدیر گیللر ایچینده،
أرن آزاد دیر گیرفتار دگیلدیر.
هر یارا یار دئمه قوشچونون اوغلو،
سن بیلن سیردن خبردار دگیلدیر.

۱– **وایه:** آغلاییش، ناله. ۲– منجیله‌یین:

- ۴۱ -

اوّل حق دئمیشم، آخیریم حق یار،
کیم سنه ایکی باخدی، ائتدی انکار.
یازیدا موردراولان کرکسمیدیر؟
گؤرمه‌میشم هرگیز یازیدا موردار.
نامرد نه حددی‌وار مئیدانا گیره،
مئیدانا گیرن مرد گئدر سرِدار.
گلین لاف ائتمیک بویول ایچنیده،
نئجه لافی باسیبان اؤتدو کیردار.
قوشچو اوغلو دردین عطّارا سؤیله،
عطار دردین ببلجک، تئز ائیلر تیمار.

- ۴۲ -

بوگون باغداد شهری معمور اولوبدور،
چونکه شاه ابراهیم امیر اولوبدور.
مبارک قدمیم بورا باسالی،

اولیالار بارچه پورنور اولوبدور.
ابراهیم حؤکمونه باغداد ایچینده،
سلاطینلر گلیبدیر قول اولوبدور.

بیزدن سیزه قالان دوسدوغرو۱ یولدور،
آشیکارین دئییم : منشور اولوبدور.
آرادان شط آخار برج و باروسو،
سراسی ایچینه خوبلار دولوبدور.
– ۴۳ –
خدا آیدیر:«مجلیسلرین ایچینده،
أرنلر سینه‌سی منیم یئریمدیر.»
حقیقت نَفَسی وار قولاغیمدا،
دورومدور، گؤوهریمدیر، هم زریمدیر.
شریعت آغاجین سانجدیم جهانا،
پریمدیر، کمانیمدیر، شمشیریمدیر.
دؤنمم، دؤنه‌سی دگیلم یارنلر،
[بیر] سیّد ابراهیم منیم پیریمدیر.
خدانین تقدیری اولماز تغّیر،
بنده‌یم یاشاییشیم تقدیریمدیر.
فاتحه دیر بیزیم گئرچک دوعامیز،
الله اکبر، اوّل تکبیریمدیر.
نییه غمگین اولدون قوشچونون اوغلو،

۱- **دوسدوغرو:** لاپ دوز، دوزدوغرو.

عالملر یئیه‌سی منیم میریمدیر.

- ۴۴ -

ابراهیم ملتی، ابن آدمم،
محمد❑ حبیبیم، علی◆ ولیمدیر.
عشقیم آیدیر:«آتش مندن اولوبدور»،
نفْسیم آیدیر:«باران منیم سئلیمدیر!»
من ایستردیم حققی پنهان قیلاییم،
حققی فاش ائیلین سؤیلر دیلیمدیر.
بونجا سلاطین گلدیلر دونیایا،
سنین آدین حله ابن سلیمدیر!

- ۴۵ -

یارا! حاسید زاهیده محبوب اولان بیگانه‌دیر،
لافینا وئرمه قولاق، هر نه دئسه افسانه‌دیر.
یارلیغین رمزین کی بیلمز، حققه ده چاتمازالی،
یوخ کیتابی یوخ ایمانی، منزلی بوتخانه‌دیر.
یارلیغین أللده قاییم توت، بیر توکنمز گنجدیر،
مولک و مالا غَرّه لنمه کیم سونو ویرانه‌دیر.
اولما غافیل، ساتما یارین بد صیفت منکرلره،
زاهیده همدم اولان عاقیل دگیل، دیوانه‌دیر،
عقل و هوشون جمع ائله، ییغ باشیوا گئرچکلری،
بئلینی کیردارا باغلا، یار ائوی جمخانه‌دیر.
چک یاری‌نین درد و غمین، گل اونا همراز اول،

یوخ وفاسی بو جهانین، گؤر نئجه غمخانه‌دیر.
یاری نین بیل قدرینی، دورآری، گل، آری اوتور،
سیرر حققی او بیلیر، چون سینه‌سی سیرخانه‌دیر.
حققینی بیر حق بیلن اؤز یارینا عاشیق اولور،
نئجه شمعده یانماغا عاشیقلیگه پروانه‌دیر.
قوشچو اوغلو! دور آیاغا یار ایله گؤفتارا گل،
لهجه‌سی طوطی‌یه بنزر، سؤزلری حقّانه‌دیر.

– ۴۶ –

بیزه یاردان آیری آواره دئرلر،
جیگریم شرحه ـ شرحه پاره دئرلر.
نه حکیم دردیمه قیلاجاق دوا،
نه کؤنلومون دردینی یاره دئرلر.
افغان و زاریمی کیمسه ائشیتمز،
فقیره، خسته دل، بیچاره دئرلر.
اوزاق یوللاریمی گتدین یاخینا،
دولدور قدحی وئر خماره دئرلر.
قوشچو اوغلو ایستر سن یارا مرهم،
یئنه ده اؤز یاریندان چاره دئرلر.

– ۴۷ –

گلین، دردیمیزه درمان گلیبدیر،
منیم باغریم مین بیر یئردن دلیکدیر.
دیله‌مم دردیمه یارسیز دوانی ،

یورغون اوتورما، دور، آزاده‌لیکدیر.
دیله‌مم اؤلومو، قیران اؤلومدور،
بقای جاویدان‌ها زنده‌لیکدیر.
کیم پیر اولدو، بالله اونا زور اولدو،
بوتون نوجوانلیق طرفنده‌لیکدیر.
گئجه ـ گوندوز اوخور خواجه‌م وصفینی،
خواجه‌م وصفین دئمک گوینده‌لیکدیر۱.
قوشچو اوغلو خان احمدین کؤنلوندن،
کسیلمز جامه، ها، گردنده‌لیکدیر۲.

– ۴۸ –

آشنالارین خداسیندان عالملر احتیاط ائیلر،
هر کیم دوتا سلامتدیر، یقین و اعتقاد ائیلر.
فورقان یالان دگیل بالله، بحق اول کلام الله،
محّمد□ رسول الله، عالمده معجزات ائیلر.
فورقان یالان دگیل، حاقدیر، عالملر اونا مشتاقدیر،
مینیندن بیری گوستاخدیر، یار اودور موناجات ائیلر.
دوروب بوتخانه‌یه وارسام، واروب مئیخانه‌یه گلسم،
شراب ایچیب توحید قیلسام دئیرلرکی حاجات ائیلر.
بونلار بیزیم دینی بیلمز، بومحرابا سجده قیلماز،

۱– **گوینده‌لیک:** شاعیرلیک، الاهی شعرلر یازماق. ۲– **گردنده‌لیک:** دون با دونلوق، تناسخ، روحون باشقا بدنه قاییتماسی.

بونلار بیزیم یولا گلمز، غریبه احتیاط ائیلر.
او سولطانین حؤکمو ایله، اونون دست قدرتیله ،
بیر ألیله رحمت وئرر، بیر أل‌له سیاسات ائیلر.
کیم کی گله بو عصرده باشلا قالا وفاسیندا،
یئنی اولموش آناسیندان، یئنی دن عینایات ائیلر.
پیرموسادیر قلم یازار، منکر اولان یولدان آزار،
بنیامین دون با دون۱ گزر ، عیسا تک کرامات ائیلر.
قوشچو اوغلو خداسیندان، یقین و اعتقادیندان،
لیل و نهار ایشی بودور باش آچیب موناجات ائیلر.

– ۴۹ –

محّمد❐ ائویندن بیر جارگلیبدیر،
اومیدوارلارا خبار گلیبدیر.
جارچیلار چاغیریر موژده‌ها موژده،
مگر که ایوتِ حشّار گلیبدیر.
مغربدن مشرقه حؤکمو یئرییر،
پوشیده‌سی آنین هزار گلیبدیر.
شهزاده‌لیک منزلیدیر پیریمیز،
بو یارلیق یار ایچون درکار گلیبدیر.
بو شیرین دونیادیر، آلدانما ، زنهار!
مولکه مالا حقدن زنهار گلیبدیر.
قوشچوغلو گوناهین عرض ائیله جمه،

۱- **دون با دون:** اصطلاحی در مذاهب تناسخیه در معنای گردش ارواح در اجساد گونه‌گون.

عئیبلر اؤرتوجوسو،۱ یار گلیبدیر.

- ۵۰ -

من بیر لیال ستّارام، منی نهاره چکدیلر،
سیلدیلر کؤکسوم یاراسین، آیدین دیداره چکدیلر.
باغلادیلار باغلانمادیم، ساخلا دیلار، ساخلا نمادیم،
قیزمیش اسره‌میش نرکیمی، منی قطاره چکدیلر.
هر زامان اخی ـ یارلاردان آخیر دیوانه گزردیم،
گیردیم « عیسی » ◆۲ نین دونونا۳ پوستومو پاره چکدیلر.
بیر زاماندا « سید»۴ اولوب، واردیم حلب، شاما ساری،۵
بیر زاماندا « منصور»۳ ایدیم باغداددا داره چکدیلر.
من حق ایله بیر ایدیم، قندیل ایچینده سیر ایدیم،
بو زاماندا منی جیلده هزار باره چکدیلر.
او زاماندان بو زامانا دون بادون گزیب گلمیشم،
دئدیلر کی گل خبر وئر، منی خباره چکدیلر.

- ۵۱ -

هر أوزومه باخان آیدیر:۴ انگی‌نین زرداسی‌وار،
دئییرم: ناشی خلایق ! گؤزونوزون پرداسی‌وار.
حق جمالین او کس گؤرر، کیم گوزگوسو آری اولا،

۱- **اؤرتوجو:** ستّار، اؤرتن و گیزله‌دن. ۲- حضرت عیسایا اشاره‌دیر.
۲- **دون:** جامه، لباس، جسد. ۳- سید عماد الدین نسیمی‌یه اشاره‌دیر.
۴- **ساری:** طرف.
۱- منصور حلاجًا اشاره‌دیر. ۲- **آیماق:** دئمک، ایضاح ائتمک.

قارانلیق ائوه بیر باخین کی کؤکسونوزدور، پاسی‌وار.
حاجیلار حجّین یولوندا چاغریشارلار،۱ باریشالار،
یالنیز بو یولا وارمایین، چؤلو وار، بارگاسی‌وار.
یارنلریم اومیدواردیر بو حقیقتین رمزینه،
خلاییق پایین آلمیشدیر، بو اولوشدا داناسی‌وار.
ای فقیه گر یوز مناجات ائیله‌سن حق درگاهینا،
حاجتین قبول دگیلدیر، چون کؤنلونون وسواسی‌وار.
بیر دریادا مین گمینی گؤرمک سنه عجب دگیل،
گمینی گؤر گوشه‌سینده یوزمین دنیز ـ دریاسی‌وار.
دئدیلر قوشچو اوغلونا کیمسه‌سیزدیر، کیمسه‌سی یوخ،
نئجه کیمسه سیز اولورا او؟ علی◆ کیمی آقاسی‌وار!

– ۵۲ –

شاه جهان نظر قیلسا منیم آه ایله زاریم وار.
أوز دوتوب درگاها وارسام یئرو گؤیجه گوناهیم وار،
تانیدیم سن خداوندی، عالملرده بیغم اولدوم،
غمین و غمگین دگیلم، سنین کیمی پناهیم وار.
سولطان کرملی بگیمدی، عالمی یارا بخش ائتدی،
بیز امیدوارلیق اهلی ییک، خواجه‌مدن بو طاماهیم۲ وار.

۱- **چاغریش:** دعوت.

۱- **طاماه:** طمع. ۲- **راحیم:** رحم، مروّت.

خواجه‌م سندن قاچا بیلمز، نشانلی ـ دامغالی قوللار،
خانه‌زاد قولونام بالله چندین هزار گواهیم وار.
قوشچوغلونا اومید اولما، امیدینی حققه باغلا ،
مینینی ببر قولا باغیشلار، خواجه‌مده بئله راحیم۲ وار .
- ۵۳ -
هاوارا تئزیئتن سواریمیزوار،
تحقیق ائیله‌میشیک چون یاریمیز وار.
بیزی بیکس بیلیب قصده گلنلر!
مغربدن مشرقه هاواریمیز وار.
بیزه آسمان گلر پرپیچ قلعه‌لر،
فولاددان پرچیندن حصاریمیز وار.
هر ساریدان بیزلره آج دئینلر،
بیزیم ببر توکنمز آنباریمیز وار.
بو یولا گلیرسن ادب ایله گل،
بی‌ادب گلنه میسماریمیز وار.
دوخسان مین کلمه دئمیشدی محّمد❐،
بیزیم اوتوز مینن خباریمیز۱ وار.
قوشچو اوغلو قورشان حققه، بقادیر،
آمان خواجه‌م گوناهکار ساریمیز وار.

۱- خبار: خبر.

– ۵۴ –

گلین، گلین، ای یارنلر، منه سیرخانه وئردیلر،
عشقیمه عاغلیمی وئریب، قالیبده جانه وئردیلر.
کافیرلر امام حسینی ◆ مظلومجا ائتدیلر شهید،
او یزیدین قومی اؤزلرینی زیانه وئردیلر.
باغداد شهرینی ده بیرگون وئردیلر شاه ابراهیمه،
نئجه کی مصر شهرینی یوسیف کنعانه وئردیلر.
ظلماتدا آب حیاتدان خیضر ایچیبن اولدو دیری،
صبری ایوبا، حؤکموده شاه سولئیمانه وئردیلر.
حضرت نوح زامانیندا دین فسادا اوغرامیشدی،
اونون ایچون نوح قؤومونو سئله طوفانه وئردیلر.
جمله‌ی پیغمبرلره بیر نئچه میچه وئریلدی،
سفره‌لری سالماغی دا خلیل رحمانه وئردیلر.
انجیل عیسایا گلدی، تورات موسایا یئندی،
زبوری حضرت داوودِ خوش الحانه وئردیلر.
گؤیدن جبرئیل گتیردی یئر أوزونه قیزیل آلما،
اول سببدن دؤرد بیر زادی شاه مردانه وئردیلر.
قوشلار ییغلیب گلدیلر، هامیسی مولا یانینا،
سیمرغه قاف داغینی بایقویا ویرانه وئردیلر.
قوشچو اوغلو سن قطره اول عمانه یئتیش،
هر یئرده بیر قطره‌وار دریای عمانه وئردیلر.
– ۵۵ –

هر کیمین عشقی‌وار، گزر اوتورماز،
کؤنول ارباب اولوب مینّت گؤتورمز.
هر کیم یولا گلیر صیدق ایله گلیر،
اؤزو گلیر، اونو کیمسه گتیرمز.
یوکوم دورلو قوماش،۱ محبوبوم یاردیر،
قوماش یارلیقدیر۲ اؤزگیه ساتیلماز.
پیرین نه یولدادیر ، سن ده اویولدا،
قاطاردان أوزولن قاطارا چاتماز.
قوشچو اوغلو جهد ائله پیره یئتیش،
پیره یئتیشمه‌ین حققه یئتیشمز.

– ۵۶ –

آخیر زامان اولار یار یارا باخماز،
کؤنول ارباب اولار کوفرون بوراخماز.
بیزیم آهیمیزدان توتوشار داغلار،
قورویار چشمه‌لر، چایلار دای آخماز.
بازار کاساد اولار، گؤوهر آلان یوخ،
اونونچین صرّافلار گؤوهره باخماز.
سایری۱ صیدق ایله طبیبه وارماسا،

۱– **قوماش:** پارچا. ۲– **یارلیق:** یارا عائد اولان.

هر نئیله‌سه سایریلیقدان ساغالماز،
جاهان کافیر اولوب بیل قوشچو اوغلو،
میندن بیریسی ده اقرارا باخماز.

– ۵۷ –

دونیایا گلن کار جاهاندان اؤته بیلمز،
هئچ کیمسنه بو نفسِ یاماندان۲ اؤته بیلمز.
دونیا دئدیگین بیر قاراجا چالیه بنزر،
کیمسه کی ایلیشه داها اوندان اؤته بیلمز.
پروانه‌نی گؤر شمعه نه مستانه دولانیر،
نادان ساغینیر۲ پروانا جاندان اؤته بیلمز!
یوزمین حاجی دوه‌یه مینیب حجّه واریرلار،
میندن بیریسی آستاناسیندان اؤته بیلمز.
عاشیقسن اگر قالما جانا گل قوشچو اوغلو،
منزل کسر اول کیمسه کی جاندان اؤته بیلمز؟

– ۵۸ –

یار گلمسه بو غملی کؤنول شاد اولا بیلمز،
یار اولماساگر، داد ایله بیداد اولا بیلمیز.

۱– **سایری:** مریض، خسته.

۱– **یامان:** پیس، امّاره. ۲– **ساغینماق:** ظنّ ائتمک، خیالا دوشمک.

اولوشو اودور بولوشا قالوُا بَلی ایله،
قالوُا بلی ایله بولوشان یاد اولا بیلمز.
قوللوق ائله‌ین قوشلارا تورآتانا بنزر،
شهباز تورونا دوشمسه صیاد اولابیلمز.
هر کیمسه کی اصلی ـ نسبی یاد دگیلدیر،
ازّلده قیامت قوپا، اول یاد اولا بیلمز.
شاه وعده‌سینه ایرن۱ اولور قوللاری باغلی،
دوست وعده‌سینه ایرمه‌ین آزاد اولا بیلمز.
هر عاشیقه اؤز سئوگیلیسی شیرین اولارسا،
هر داغ یارانین ناخیشی فرهاد اولا بیلمز.
باغداددان اؤزگه شه‌هری سئومه قوشچوغلو،
یوز حوسن و صفا گلسه‌ده باغدادا اولا بیلمز.

– ۵۹ –

ازلدن کان ـ مکان اولمادیم هنوز،
آدم صورت انسان اولمادیم هنوز.
دونیا سئودی من اونا موجود دئیم،
گؤیده یئرده میزان اولمادیم هنوز.
نورایدیم، سیررایدیم قندیل ایچینده،
فلکده گون روشان اولمادیم هنوز.

۱- **ایرن:** واصل.

قندیلده ظولمتده سئیران ائدردیم،
خیضر ایچون جاویدان اولمادیم هنوز.
دؤرد کیتاب معناسین ازبرم، زبور،
انجیل، تورات، فورقان اولمادیم هنوز.
ابدالمالیکم بو مولک ایچینده،
قبیله، مینبر، میزان اولمادیم هنوز.
حوسنونه ماییلم، مولکونه شریک،
یوسیف کیمی سولطان اولمادیم هنوز،
من قوشچو اوغلویام گلدیم جاهانا،
عشقدن اسروک مستان اولمادیم هنوز.

- ۶۰ -

یارنلریم گلین گؤرون، بیز گرمیاندان گلیریز،
صوفیلریز، غازیلریز، کعبه یماندان گلیریز.
شهر باغداددان گلیریز، سمت تبریزه واریریز،
بیزی دؤیوب دولاشمایین، ائلچیگیز خاندان گلیریز.
وعده وئریلن جنتین بیزگؤرموشوک هامیسینی،
قیل کؤرپونوده کئچمیشیک بیز اودیاردان گلیریز.
میزان ـ ترازو قوردولار، حققی ناحقدن سئچمگه،
بیزه سیز ناحق دئمه‌یین، بیز حق دیواندان گلیریز.
حاجیلاریز ، قاضیلاریز، طالحلریز، صالحلریز،
بیزه دگیب دولاشمایین، بیز اولو خاندان گلیریز.

اوش بو خلف زمانه ده کیمسه کی ایمانا وارسا،
گلسین صفا قیلسین بیزه کعبه ـ ایماندان گلیریز.
یقینسیزلر، بیلی۱ سیزلر، تانیماز قوشچو اوغلونو،
بیلی ایله گلن گؤره‌ر گؤوهر کاندان گلیریز.

- ۶۱ -

واردیم باغداد شه‌هرینه، وای نه عجب دیار ایمیش،
دوکان چرخ مُعَلادا ایچی دولو خوبلار ایمیش.
بیر یئرینده سووزی- سوغان، بیر یئرینده پیشمیش نعمت،
رنگارنگ نعمت، یارنلر! سوفره‌سی زروتار ایمیش.
بازاریندا ساتیلیردی دورلو ـ دورلو میوه، یئمیش،
دوکانین أوزون بزه‌ین هئیوالار ایله نار ایمیش.
کیم کی الینده‌وار نقدی، آلیر دادلی نعمتیندن .
کیم کی الینده یوخ نقدی او جاناندان بئزار ایمیش.
یئتمیش ایکی ملت آهای گلیب دولوبلار باغدادا،
کیمیسی حققین تانیمیش کیمیسی ده کفّار ایمیش.
باغداد دئدیگین جنتدیر هم تاپو۱دورهم دامو۲دور،

۱- **بیلی:** علم، اطلاع.

کیمینه جنت رضوان، کیمسه یه ده قهّار ایمیش.
«باغداد منیمدیر» دئینلر، دئمه‌یین باغداد منیمدیر،
باغداد مولکو ابراهیمین، اوردا او شاه سردار ایمیش.
پادشاهین بیر باغی وار، آدی روضهٔ النعیم‌دیر،
گولو تیکاندان بئجریر دولو سویو آخار ایمیش.
قوشچو اوغلو خواجه‌سیندن یالنیز أوچ نسنه دیله‌دی،
اززل ساغلیق، سونرا نعمت، آرزوسودا دیدار ایمیش.
- ۶۲ -
یار یاردان آیری دوشنده هر ساعتی بیر ایل ایمیش،
جاهانین عاغلی آزمیشدیر، دونیا دولو غافیل ایمیش.
غافیللری اؤتموش ایدیک بیز سیزلری تانیالی،
شوکور کی سیزی تانیدیق، اونلار دئین دگیل ایمیش.
ایچدیلر هم ایچیرتدیلر جوشلانان پیر کلامینی،
پیر حرفینی بیلن آنلار، هر حرفی مین دلیل ایمیش.
گیردیم آدم قالیبینا سؤیلشدیم یارنلر ایله،
دوپدولو موجود أگلشمیش بلی نیقابی گیل ایمیش.
کیمسه که غئیبتیز ائیلر، چوخ ـ چوخ وبالیزی یووار،
یارنلرین صابیلاری۲ خلقین آغزیندا دیل ایمیش.

۱- **تاپو:** جنّت، بهشت، احترام، عیادت. ۲- **دامو:** جهنم، دوزخ.

۱- **صابی:** سؤز، کلام، حرف.

طائیفه‌نین اؤز قوشوندان آیری منیم قوشوم قونماز،
خلائیق اهلیندن ایسته، طائیفه اهل دل ایمیش.
او زاماندا سوفره سالان ابراهیمِ خلیل ایدی ،
بو زامانین یارنلری، هر بیری بیر خلیل ایمیش.
یئر ایله گؤیون یئیه‌سی بلی بینیامین خواجه‌سی،
اون سگگیزمین عالم سسی، بو خواجه‌یه سائیل ایمیش.
قوشچو اوغلو حقیقتین سیررین آچیب خلق قاتیندا،
اونلار بیلی اهل دگیل، قوم ابوجهیل ایمیش!

- ۶۴ -

گئرچک عاشیق اؤز یاری‌نین عئینینده دیر بیدارلیق،
چونکی بیدارلیق سنده‌دیر، هم سنده واردیر یارلیق.
یا حققدیر، بیز ازلدن اقرار یارا وئرمیشیک،
قاولوموزا گلیبدیر هم شأنیمیزه اقرارلیق.
سؤز وئریبسن، سؤزه گل، گل، سؤزون أوسته غنیم اول، اول،
بیر کرز۱ گل بیر لوطف ائیله، ترک ائیلمه دیدارلیق.
شطّی سرتخت ائیلین سولطان سنسن بی‌گومان،
مات ائیلر جمله جاهانی، شاهیم ائدر سردارلیق.
ایکیلرسیز، أوچلرسینیز، یئددیلرسیز، قیرخلارسینیز،
شأنیزده دیر سیزین بالله حؤکم خاوندگارلیق.

۱- کرز: دفعه.

بیرگون دوغا، بیرگون دوغا، اولمویا اونون آخشامی،
نه داهی بیر اؤلمک اولا، نه داهی بیر بیدارلیق!
اوتوروبسان جم أیچینده پیرسانا یوز حکمت ایلن،
یارنلر سندن اؤتورو چکرلر انتظارلیق.
یار ایلن یار آراسیندا حؤکم اولماسادا غم دگیل،
آزارلیق اولسادا، داهی اولمایا هئچ بیزارلیق.
دیده‌مین بینه‌سی سنسن، هم دینیم هم ایمانیمسان،
قوشچو اوغلونون نوطقونه سن وئریرسن گؤفتارلیق.
- ۶۴ -
خبر اولسون سولطانیه، صاباح سنه خان گله‌جک،
شاداولسون آرزو چکنلر، گولزارا جانان گله‌جک!
دؤرد طرفدن اولار ساواش، ییغیلار لشکر حبش،
سو یئرینه آپاریب باش، قان ایله توفان گله‌جک!
زنگاندا ییغیلین سانا، تاماشا قیلین توفانا،
پناه گتیرین جانانا، بیر حیدرِ جان گله‌جک.
قورولار تخت عالیشانی، بیلینمز لشکرین سانی،
قیرارلار سولطانی ـ خانی، بیر بئله توفان گله‌جک.
قوشچوغلو محمد❐ ی تانی، حق بیلیر یاخشی ـ یامانی،
قورولور مهدی(عج) دیوانی، بیر عادل دیوان گله‌جک.
- ۶۵ -
الیف اول یول ایچینده، اولماغیل دال،
الیفین معنی سین بیل، معنیه دال.

حقیقتین سؤزونه گئرچک اینان،
زونّاری آچ بئلیندن آرایا سال!
زونّار دونیالیقدر، خرج ائیله گئویر،۱
اؤزونچون احسان قازان قیلما وبال.
دونیا شیرین ایمیش دادین آلانا،
نئجه کی قندده شکر، زنبوردا بال.
سینه‌مدن ایچنه آب حیاتام،
ایچمینه آغی۲ یام، آبِ ژکال.۲
فورصت ألده ایکن کئچیرمه زنهار،
زاماناکیمسه‌یه وئرمه‌دی مجال.
قوشچو اوغلو ایستر سن وار اولاسان،
باشینی کس گیلن آیاغینا سال!

– ۶۶ –

قالمیشام تیکان ایچینده سنه یارام، سن اؤزون بیل!
سالما رحمت نظریندن، اومیدوارام، سن اؤزون بیل.
منیم سنه یالوارماغیم گئجه بیتمز، گوندوز بیتمز،
کرم ائیله کرم کانی، گونهکارام، سن اؤزون بیل.
وئر بنیامینین ألینه رحمتی‌نین جیلوونو،

۱- **گئویرمک:** داغیتماق، محو ائتمک.

۱- **آغی:** سمّ، زهر. ۲- ژکال:

رواج اولسون یار ائوی سیککه دینارام، سن اؤزون بیل .
واخت ـ وعده‌نی تمام ائیله، گؤتور آرادان پرده‌نی،
کرم ائیله گل مئیدانا، شهسوارام، سن اؤزون بیل.
قوشچو اوغلو یالواریر دئییر وئرین یارین مورادینی،
شوکلو۱ آدین شاباشینا خاوندگارام، سن اؤزون بیل.

– ۶۷ –

لئیلاندا یارا اوغرادیم، جاهان خورره‌م اولدو، گل،
یئر أوزونون لاله‌لری رنگ نیشان اولدو، گل.
«گلرم» دئدین، گؤزوم یولونو گؤزله‌دی، گلمه‌دین،
یوللاریوا باخا ـ باخا گؤزلریم قان اولدو، گل.
اوندا کی یار بوردا ایدی، غملی خاطیر خورره‌م ایدی،
یاریم بورادان گئدلی، کؤکسوم۲ ده شان ـ شان اولدو، گل.
وطن ترکین ائتمه گیلن، یار وفاداریم منیم،
یارین سئیرا نگاه یئرلری بیزه گولوستان اولدو ، گل.
زامانه‌نی سویوق گؤروب، ترک ائتمه قوشچو اوغلونو،
گئده‌ر بوسویوق زمهریر، ایندی گرمیان اولدو، گل!

۱- **شوکلو:** عزّتلی، شوکتلی.

۱- **کؤکس:** سینه.

– ۶۸ –

بیلینمز یاردان آیری، واردیر چاره‌ن، ائیله کؤنول،
همیشه یارخیالیلن گل کردارین ائیله، کؤنول!
دونیاداسن هئچ اولارسان اولماسامشترین سنین،
اؤزون آرپایا سات گلسه خریدارین، ائیله، کؤنول!
دیله کیمسه کی اینانماز، سونو هئچ یوخدور بودیلین،
قوربان اول یارین یولونا جان نیثارین ائیله، کؤنول!
یاردان غئیری سالما یادا هئچ نه‌یی بوستان ائیلمه،
اوتور اؤزون دوکانیندا سن بازارین ائیله، کؤنول!
قوشچو اوغلو اؤزون دؤشن یاریوین خاک درینه،
ارنلر نیستلیکدن بیلدی ، بوراخ عارین ائیله، کؤنول.

– ۶۹ –

فرمان ایله واریر اولسا، پئیغامین یئتیشیر دؤگیل،
آلانا وئر گل سلامی، اوندا بیلمیشدیریر دؤگیل.
سورسالار کی درویشلرین حالی ـ احوالی نئجه دیر،
حالی شکردیر، واختی خوش، دیداری گؤرموشدور، دؤگیل.
گئجه ـ گوندوز اگلنیبدیر کونجِ خلوتده ساز ایله،
زاهیدین کارخاناسینی آرادان ییغمیشدیر دؤگیل.
خیدمتین یارانا ائیله، دمبدم وار کویِ دوستا،
خانه‌سینی جانه قیان اول کیمسه قلّاشدیر دؤگیل.
دئسه‌لر کی قوشچو اوغلو واخت اولمامیشدیر گلمگه،
طائیفه راضیلیق وئرمیش، حالا اگلشمیشدیر دؤگیل.

– ۷۰ –

بودونیادا من بیر آد ائده بیلمم،
بو غملی کؤنلومو شاد ائده بیلمم.
نه تسبیحیم واردیر، نه ده سجادهم،
مسجیده واریب طاعات ائده بیلمم.
نه گوناهیم واردیر حضرت قاتیندا،
اُمّته کیچیک خیدمات ائده بیلمم.
بودور مدام خوبلاروصفین اوخورام،
آیری یئنی عبادات ائده بیلمم.
جمع ایچینده منه دئرلر «اهل حق»،
بوردا کار شریعات ائده بیلمم.

قوشچوغلونو حق سالمیش ضلالته،
من حقدن کیمسیه داد ائده بیلمم.

– ۷۱ –

سحری صوبحدم غمزانه گلدیم،
خفادایدیم ایندی اویانه۱ گلدیم.

۱– اویان Oyan: اویاق (فاعلی صفتدیر).

اودم بی جان ایدیم، گیل ایدی گؤودەم،
شوکور الحَمدُ لِلّه جانه گلدیم.
مبارک جمالین گؤردوم، شاد اولدوم،
خورشید خاور کیمی خورمانه گلدیم.
کیم ایله گلجگین سئویندیم، اوتدوم،
کیم ایله دُر ساتدیم دوکانه گلدیم.
خنجری چکرسن، بویون سونارام،۱
باشیم دوتدورمانام فرمانه گلدیم.
ابراهیم باغی‌نین بیر آغاجیام،
دورلو چیچکلرله بارانه گلدیم.
یارنلر گؤزله‌ییر بایرام گونونو،
شادلیقلا چالینان سئیرانه گلدیم.
واجیبدیر قوشچو اوغلو شوکران وئرمک،
یارنلر یئنه ده شو کرانه گلدیم.

– ۷۲ –

اززلدن آخیرا وارام که وارام،
تحقیق ائیلینه خاوندگارام.
اخی جبرائیلم، باران خاصام،
ارنلر تانیان بنیامین یارام.

۱- **سونماق:** تقدیم ائتمک، نیثار ائتمک.

اویاق گؤره‌ر منی من گؤررەم اونو،
یاتمارام بیر لحظه، دائیم بیدارام.
نفَس منم، منی نفَسدن ایسته،
وئریب آلان ایله اول خریدارام.
دیل اولوب سؤیلرم آغیز ایچینده،
گیزلی دگیلم من کی آشیکارام.
گهی موسی، گهی عیسی روح‌الله،
قیرخلار مجلیسینده هم علی ◆ یارام.
گهی نوحام، گهی خضرم، گهی یار،
گهی منصور کیمی من پای دارام.
گهی یعقوب کیمی آغلارام زار ـ زار،
گهی ایوب کیمی هم صبیر وارام.
نمرود ابراهیمی آتاندا نارا،
خلیله گولزار اولان من او نارام.
گزرم اون سگگیز مین عالم أوسته،
وطنیم یارین کؤنلودور، قونارام.
قوشچوغلونون سؤزونو کوفر سانما،
جانلا بیرم، دون ایله صدهزارام.

بیلنلر بیلدیلر من نه گتیردیم،
یوکوم گؤوهر، قابی تنده گتیردیم.
کیم اؤلدو دئییبن اول بی زوالی،
تانری اؤلو دگیل، زنده گتیردیم.
أوزونو گیزلتدین ائلدن، یاشینی،
ایزینی ایزله‌ییب جمده گتیردیم.
ارنلر تانرینی جمده گؤروبلر،
سیزده ایسته‌سه‌نیز من ده گتیردیم.
بولبوله آچیلدی جومله گولوستان،
ایگله‌ییب بو گولو خنده گتیردیم.
أرن دئدیگین گئرچک أرنلره،
پرده ـ پرده، دونداـ دوندا گتیردیم.
قوشچوغلو نفَسیندن آلین یارلیق،
اؤزوم قولام جمه بنده گتیردیم.

– ۷۴ –

مسلمانلار! مسلمانلار! من نه عجب مسلمانام!
خلاییقلار طعنه ووراز، مگر یولومدا نؤقصانام!
کافیر وار، ائرمنی، جهود، بوتلارینا ائیلر سجود،
منیم ده سجده‌م حققه‌دیر، اول سببدن مسلمانام.
تسبیحی ألیمه آلسام، سجاده چیگنیمه سالسام،
أوز قویوب مسجیده وارسام، دئیرلر اهل قرآنام.

شریعته وارد اولسام، قارینجا۱ یول دیلر مندن،
طریقته وارد اولسام، دئیرلر بس سؤلئیمانام،
شریعته وارد اولدوم، طریقتده یولی بولدوم.
حقیقت بحرینه دالدیم نصیرِ آلِ عمرانام،
شریعتی، طریقتی، اوخوردوم فورقانلا بئله،
حقیقتی اوخویانین دیلینده اولان بورهانام.
ایلاهی بیرلیک حققینه، گل اؤزون بیرکرم أوسته،
بی‌دینلری دینه گتیر، من اؤزوم بنده فرمانام.
بو خرقه‌نین سایه‌سیندن عجایب مرد قلّاجام،
درویشین خرقه‌سی آلتدا مؤمنلر تکی پنهانام.
دئدیلر قوشچو اوغلونو واجیبدیر اودا یاندیرماق،
سن اؤزون اهلِ قضاسان من اول قضایا قوربانام.

– ۷۵ –

ابراهیمین دیدارینا حسرت دیدار اولموشام،
گؤرمگه نازک جمالین بنده خریدار اولموشام.
گؤرموشوم یارین دیدارین، ساغ و سولونا باخمارام،

۱- **قارینجا:** قاریشقا.

یانیلتما گل پادشاهیم منی، اومیدوار اولموشام.
بوجاهانین حسرتیندن اوجاهان ایمیش مقصودوم،
من محمد□ین أوزونو گؤروب بااقرار اولموشام.
بو ایکی جاهاندا منم من بیر یئمیشین آیه‌سی،
اونودا تحقیق ائیله‌ییب صبر ایّوب وار اولموشام.
دلیلیم ده بو جمع اولوب، پیر بینیامین منیم پیریم،
یئر ـ گؤی بونیاد اولمامیشدان من بیل داخی وار اولموشام.
قوشچو اوغلو او نه دیلدیر؟ جمی کیمسیه سؤیلمه،
گیزلتدی اززل أرنلر، ایندی من آشکار اولموشام!

– ۷۶ –

پرده‌لی گنج نهانام، کیمسه بیلمز ثنایتیم،
دئییب سؤیله‌دیگیم حقدیر، حقدن اولدو عینایتیم.
حققی آشکارا گؤرموشم، من گؤردوگومو سؤیلرم،
ایکی جاهاندا بیر اولسا، یئنه‌ده سیغماز آیتیم.
کیمین آخچاسین یئمه‌نم، کیمسه‌دن دونلوق[1] دیله‌مم،
هر سحر دوستا باخارام، بو دور قوت و غنایتیم.
منیم بو غریب باشیمین سئودالارا دوشدوگو چوخ،
ائشیدنلر داخی قالار، دئیر اولسام حکایتیم،
بونیادینی قویدو او اؤز قدرتی‌نین ألی ایله،

۱– **دونلوق:** خلعت، هدیه.

بقایِ جاویدان اولدو یئنی باشدان بینایتیم،
ارنلری بیر سؤز دئینده، قولاق اول سن دیل اولونجا،
کیم کی او خاموش گوش اولور، اونا یئتر کیفایتیم.
دئدیلر قوشچو اوغلونا:«ائیلمه، دلبر ائیلمه،
دیل ـ دیله سؤیلر، قول ـ قولا، شاها یئتر شیکایتیم»!
– ۷۷ –
اززل قدرتیندن سلطان سحاقی،
گؤزلریم گؤرمزدیر من سئچه بیلمم.۱
پیریم بینیامیندیر، رهبریم داوود،
بینیامین شرطیندن من کئچه بیلمم.
أرنلراکدیگین بیچدی گؤتوردو،
من کی اکمه‌میشم هئچ بیچه بیلمم.
ارنلر وارینی یوکلتدی گئتدی،
مرکبیم گلمه‌سه من کئچه بیلمم.
قوشچوغلونون خلعتی حقدن گلیر،
خیاطسیز یاخانی من آچا بیلمم.
– ۷۸ –
اززلدن عشق اودونا یانه گلدیم،
شمعیوه یانماغا پروانه گلدیم.

۱– الیمده اولان الیازمالاردا، بو کلامین باشلیغی یوخدور.

قالیبدیر بیر یاغچی ـ یالاغچی دونیا،
منی مأمور ائدیب ویرانه گلدیم.
کیمسیه دئمیشدیم اوللام قوناغین،
اول سببدن بئله مستانه گلدیم.
پیر موسی ایله چون عهد ائیله‌میشدیم،
یانماغا اول شمع سوزانه گلدیم.
بینیامین ایله چون شرط ائیله‌میشدیم،
شاره‌زورا بده ـ بستانه گلدیم.
داوددا دئمیشدیم یولومو گؤزله،
انتظار چکیردی، بوستانه گلدیم.
بو فانی دونیادا، ای قوشچو اوغلو!
بئش گونلوک عؤمر ایچون مهمانه گلدیم.

- ۷۹ -

حقدن بویوروق اولالی کان و مکان ایچینده‌یم،
یئنه اؤزومو تانیالی گنج پنهان ایچینده‌یم.
من اؤز باشیمی ساتمیشام، بو عشقی ساتین آلمیشام،
جانیمین ترکین قیلمیشام، جرگه انسان ایچینده‌یم.
ارنلره وعده وئردی:«هزاره دوندا گلرم»،
هزاره دوندا یئتمیشم، ساعات و مان ایچینده‌یم.
هزاره دونون معناسین نه بیلیسن بی خبر جاهیل،
عاغلی ایله فیکری ایرمز،۱ بئله شون۲ ـ شان ایچینده‌یم.

۱- **ایرمک:** یئتیشمک، چاتماق. ۲- **شون:** شوکت، عزّت.

یوخسوللار آشی سنده‌دیر، یارلار قوماشی سنده‌دیر،
دورلو متاعلار ساتیرام، قولام، دوکان ایچینده‌یم.
کیمسه بیلمزنه دریایام، یئلدن یئله موج ووارام،
اؤزگه دریایا بنزه‌مز بئله عمّان ایچینده‌یم.
بشارتدیر قوشچوغلونا، نه گؤرستدی بارچه‌سینی،
حقدن بویوروق اولالی، دادلی بیان ایچینده‌یم.

– ۸۰ –

سحری صوبحدم من یارا واردیم،
دردلی بیرجان ایدیم تیمارا واردیم.
أرنلر جمینه گیردیم، اوتوردوم،
اوندا مئیدان ایچینده دارا واردیم.
نئیلیرم دونیادا مال ایله مولکو،
منیمکی دیداردیر، دیدارا واردیم.
بیگانه قاندا۱ وارگئدم ائوینه،
منیمکی آشنادیر اونلارا واردیم.
قوشچوغلو گوناهکار باشدان آیاغا،
یئنه گتیریب جمه، یارا واردیم.

– ۸۱ –

باغداد شه‌هرینه گیردیم، گؤوهر کانی یوکلتدیم،

۱– **قاندا:** هاندا، هاردا.

بیر آددیم کوفروم بوراخدیم، کُلّ ایمانی یوکلتدیم.
بو منلیگیم، بو منلیگیم، منی منزلده قویموشدور،
منلیگیم بیردم بوراخدیم، شیر مردانی یوکلتدیم.
ایسته‌دیگیم یولو سئچدیم کیمسه بیلمز یارلا گئتدیم ،
باغداد شه‌هرینه واردیم، مهدی یزدانی یوکلتدیم.
لوقمان حکیمی ده گؤردوم، دیله‌دیم اؤز تیماریمی،
دوزلتدیگی دورلو اوغدان۱ صافی درمانی یوکلتدیم.
دئدیلر قوشچو اوغلونا متاعین آلمیشدیر، گئدیر،
گیزلتدیم ظاهیر گوزوندن، گنج پنهانی یوکلتدیم.

– ۸۲ –

حق صیفتی دریا ایمیش، ها وارا ـ وارا سؤیلرم،
ایره بیلمم پایانینا، چندین هزاره سؤیلرم.
نه حدّیم وار حق کلامین اؤز باشیما من سؤیله‌یم،
بو اولولار کلامیدیر، سیز اولولارا سؤیلرم.
حق یار آراسیندا سیردی، مخلوق اونو بیلمز ایدی،
تا کی حقدن بویروق اولدو، مخلوقِ یارا سؤیلرم.
حق جم ایچینده اؤزودور کُلِّ حقیقت سؤزودور،
من بو حقیقت سؤزونو یار بیدارا سؤیلرم.
من بو دیدارا عاشیقم، ایشیم بودور لیل و نهار،

۱– اوغ: داوا، درمان.

بو دیدارین عشقینه دیر یئتن دلدارا سؤیلرم.
منیم بو دردِ دلیمی خبرسیز- بیلی‌سیز۱ بیلمز،
نیاز ائدیب درد دلیم، اول نیاز دارا سؤیلرم.
منزل ارنلر منزلی، خواجه‌م آییرماسین بیزی،
منیم ایشیم راهدارلیقدیر،۲ راهی راهدارا سؤیلرم.
هر کیمین بیر آلتوتو وار، گیزلینده ساخلار، سؤیلمز،
پادشاه گنجی منده‌دیر، عالم ـ آشکارا سویلرم،
دئدیلر قوشچو اوغلونا:«سن گوناهین آشکار ائتدین!»
ایندی من اؤزگوناهیمی خاوندگارا سؤیلرم.

- ۸۳ -

یارنلر! بوگئجه شاها اوغرادیم،۳
حق یولونا، دوغرو راها اوغرادیم!
نه یاتیبسان، حققین وصفین سؤیلرم،
گؤزوم آچدیم روان ماها اوغرادیم!
گؤتورولدو پرده، جمالین گؤردوم!
یعقوب یوسیفی تک، چاها اوغرادیم!
دؤرد فیریشته‌دن ایسته‌دیم جمالین،

۱- **بیلی‌سیز:** جاهل.

۲- **راهدارلیق:** یول گؤسترەنلیک، راه‌نومالیق، هیدایت.

۱- **اوغراماق:** راست گلمک، قارشی قارشیا گلمک.

شاه کرمیله درگاها اوغرادیم.
لیل و نهار چکرم آه و زاری،
قوشچوغلویام بارگاها اوغرادیم.

– ۸۴ –

یاریمی سئودیگیم ایچون نه ایله شوکرانا وئریم،
نه‌ییمی پیش‌کئش ائیله‌ییم، باشیمی قوربانا وئریم.
سنسن بوجانیمین جانی، سنی سئودیم اولدوم فانی،
سن گؤندرن دورلو خوانی،[1] من جمه شوکرانا وئریم.
نه دیل ایله سؤیله‌ییم، من نئجه صؤحبت ائیله‌ییم:
نه باب ایلن یالواریم، نه‌یلری سولطانا وئریم؟
من گؤوده‌یم، سنسن جانیم، من داملایام، سن عمانیم،
من قول اولوم، سن سولطانیم، داملانی عمانا وئریم.
قوشچوغلو! دورگل سن اول حق، اولمه گل سن حقدن ایراق،
کُلّ وجودون وارلیغین ذرّه‌جه درمانا وئریم.

– ۸۵ –

بیرنئجه گز جهانبان اولدوم صنم،
گلدیم گؤوده ایچره قان اولدوم صنم.
یئل ایدیم، یاغمور اولدوم یاغدیم یئره،

۱- **خوان:** سفره

بیر آووج تورپاقلا، جان اولدوم صنم!
آتا بئلیندن آنانین بطنینه،
یئتیشدیم بیر داملا قان اولدوم صنم.
دور ایدی اویاندیم، اوزاندیم اؤزوم،
اؤز شهریمده دورلو کان اولدوم صنم.
آدمدیر آتام، اودور پُشتوم منیم،
من حوّایا مهربان اولدوم صنم.
اؤزوم موسا ایدیم، وجودوم‌دا طور،
اوخویوبان خوش زبان اولدوم صنم.
اگر سن صدف سن، من لعل و مرجان،
سن صراف، من ده دوکان اولدوم صنم.
بیر نئجه اسکی دونون گئیدیم سنین،
بیرده گئییب نوجوان اولدوم صنم.
قوشچوغلو آدیله چیخدیم جاهانا،
گیزلندیم ایندی عیان اولدوم صنم.

– ۸۶ –

ساخلارام گیزلین سیررینی آچیبان اغیارا دئمم،
من عاشیقِ اهل حقم بو خلقِ بسیارا دئمم.
آچمارام سؤزونو سنین سینانمامیش۱ هریار ایله،
بو سؤزلرین معناسینی مردِ ناهوشیارا دئمم.
صؤحبتی اسروک اولانین هم اؤزوده اسروک اولور،

۱- **سینانماق:** امتحاندان کئچمک.

من بو سؤزون معناسینی هر بیر بی اقرارا دئمم.
خلاییق ییغلیدی گلدی، «حق سؤزونو آیدیر» دئدی،
مدعی‌دن توبه آمان، زنهاردا اغیارا دئمم.
قوشچو اوغلو یئتدین بیلدین حقیقتین میقدارینی،
دوستومون دوستوندان اؤزگه داخی بیر دیّارا دئمم.
– ۸۷ –
من بیر عاشیقِ شئیدایام، ألیمه گوللر آلیرام،
دوتوبان گول دامنیندن قارشی بولبوللر آلیرام.
من بیر عجایب اوغرویام، حققین یولوندا دوغرویام،
گیریب کؤنولدن کؤنوله نئچه کؤنوللر آلیرام.
آیلار گلیب ایللر اؤتوب، غافیلین عؤمروندن کئچر،
من بیردمین صؤحبتیله آی ایله ایللر آلیرام.
درویشلری جیلاز۱ گؤروب هئچ کیمسنه بگنمه‌دی،

من بوجیلازلیغیم ایله یئنی خالاتلار۲ آلیرام.
دئدیلر قوشچو اوغلونا:«تعلیمینی کیمدن آلدین؟»
دئدیم کی:«شاه ابراهیمدان بئله تعلیملر آلیرام.»
– ۸۸ –
آخیر گلمیشم، یاالله اوّلم،
حئیوان نه بیلسین من نلربیللم؟

۱- **جیلاز:** ضعیف، جانسیز، آریق و بگه‌نیلمز.
۱- **خالات:** خلعت.

منیم سئودیگیمدیر، ای یار!
عرشیله کورسی، لوح ایله قلم.
سیزداخی بودم خوش گؤرون یاران،
بو گوندن دانلایا هیهات عالم!
نئدیم، نئیله‌ییم، کؤنلوم ألیندن،
بیر لحظه شادام، بیردم ملولم،
ابراهیم دئیر:«زهر قتالام!»
دوستلارا شفا، دشمنه ژالم.[1]
گیزلی خزنه‌لر منده دیر یاران،
گؤوهر شاهیندیر، منده دلالم.
گل ای قوشچوغلو دوت اونو، یار اول،
منیم خواجه‌میندیر جومله عالم.

- ۸۹ -

گل ای ارنلر سروری، بیر نئچه شان ایچینده‌سن،
بیر کره گؤستر دیدارین بونجا جهان ایچینده‌سن.
بودور سؤیله‌ییرم سؤزون، کیمسنه‌لر گؤرمز أوزون،
بیر قافیله گؤستر اؤزون، بو بیابان ایچینده‌سن.
ارنلر شؤونیله گلدی، حققی جمدن تحقیق قیلدی،
اوخویانلار آدین بیلدی، علم قرآن ایچینده‌سن.
ارنلر دیر صاحیب نظر، منکر اولان یولدان آزار،
مئهرین تورکیستاندا گزر، ظاهیر گوران ایچینده‌سن.

۱- ژال:

خجیل قالمیشدی یارنلر، بارچه سنه اومیدوار،
بیر یئنیدن آنلاشیلار ایکی جاهان ایچینده‌سن.
قوشچو اوغلو بیر قولوندور، بلی باغدا بولبولوندور،
سن أرنلر سروریسن، دادلی زبان ایچینده‌سن.

- ۹۰ -

حقیقته داخیل اولان، گرگ کئچه اؤز سریندن،
کمر قورشایا خیدمته، آسلانا حققین دریندن.
حقیقتده لجباز اولماز، لجباز اولان پایین آلماز،
هر کیم دوروب جمه گلمز، دوشر حققین نظریندن.
بو جم، جمع راستاندیر، پیرلر بوجمده مستاندیر،
ملک‌لر یوردا پاسباندیر، جارو چکر شهپریندن.
أرن اکدیگین گتیره‌ر، اؤزونه خیدمت یئتیره‌ر،
هر کیم کی شرطی ایتیره‌ر قاوولار اونون دریندن.
قوشچو اوغلو گؤوهر گتیر، اؤزون دیوانینا یئتیر،
یاخینلاشیب وعده بیتیر، قورخ بو واختین خطریندن.

- ۹۱ -

یارنلر اسروک و دیوانه‌یم من،
شمعینه یانماغا پروانه‌یم من!
تانیمایان منی قاراداش بیلیر،
تانیان بیلیر کی دوردانه‌یم من.
گل، گل ! ای اوستاد بنّای نقّاش،
آبادان قیلان گؤر ویرانه‌یم من.

زاهید سالوس تک غماز دگیلم،
یار ألیندن ایچیب مستانه‌یم من!
قوشچو اوغلو دئیر:«عزیزیم ، ای یار!
سؤیله‌دن سنسن یار، یوخسا نه‌یم من؟»

– ۹۲ –

دور ای غافیل نه یاتیبسان، یار بیدارا عشق اولسون،
دینی دینارا ساتمایان یارِ دیندارا عشق اولسون!
غافیل اولما سؤزون تانی، گؤزون آچ بیر اؤزون تانی،
ایتیرمه شرط و ارکانی، گلن اقرارا عشق اولسون!
یار اودور اولمایا ناشی، اولا ارنلر سیرداشی،
یار یولوندا وئره باشی، گئدن سردارا عشق اولسون!
مجنون تک یاشادا آغی، تا اولا لئیلا قوناغی،
مجلیسین ایچینده ساقی گزن خومارا عشق اولسون.
أرن اودور اویاق اولسون، حق امرینه سایاق۱ اولسون،
خواجه‌م گلسین قوناق اولسون، مجلیس یارا عشق اولسون.
کرم قیل صاحیبِ دولدول، کؤنلومده چوخدور درد دل،
یئتیش فریادا دردیم بیل، بیر دل افگارا عشق اولسون.
کمینه کمترم مُضطر، گوناهین عقوبت ایستر،
کرم قیل، ای کرم گؤستر، قولوق، قوللارا عشق اولسون.
قوشچو اوغلویام اودلاندیم، الف قددیندن اوساندیم،۱

۱– **سایاق:** حؤرمت قویان، دقّتلی و هوشلو.

دیدارین شؤوقونا یاندیم، مه روخساره عشق اولسون.

– ۹۳ –

منیم دوعام بودور یارا یارین کؤنلو اویاق اولسون.
ساغلاری سایری اولماسین، سایری‌لاری ها ساق اولسون.
حق گلسین دیوان قورولسون، یارین مورادی وئریلسین،
منکرلر بنده ووررولسون، لیل و نهار ووثاق۲ اولسون.
پادشاه گئیسین قیمزینی۲ آشکار ائله‌سین اؤزونی،
اویسون۳ منکرین گؤزونی نئچه‌لره ناساق اولسون.
کونلوزدن چیخاردین غمی، صدق ائیله‌یین دوتون دمی،
آرایش ائیلیین جمی، حق پادشاه قوناق اولسون.
قوشچوغلونون حدیثیدیر ائشیدین جان قولاغیندان،
یازیلیبدیر کلام أوسته:«یار یارا ها دایاق اولسون.»

– ۹۴ –

اومیدیم، غمخواریم یاردیر ازلدن،
اومیدیم درگاها واردیر ازلدن.
الست گونونده بَلی دئینلرین،

۱– **اوسانماق:** تنگه گلمک و یورولماق.

۱– **ووثاق:** اتاق، یورد. ۲– **قیمزینی:**«قیرمیزینی» سؤزجوگونون یونگول تلفّظودور.
۳– **اویماق:** چیخارتماق.

سؤزو انکار یوخ، اقراردیر ازلدن.
حقیقت ارکانی اول کائناتدان،
مغربدن شرقه گولزاردیر ازلدن.
حقیقت جامیندان شراب ایچنلر،
آییق یوخ، مست و خمّاردیر ازلدن.
دردلی اولانا دۀ جمه سورونسون،
جمیع درده جم تیماردیر ازلدن.
بیرجه گؤوهر گلدی، اول کائناتدان،
نئچه صراف خریداردیر ازلدن.
یارنلر قوشچوغلو گؤوهر کانیندان،
دوشوبدور بوگون بیرباردیر ازلدن.

– ۹۵ –

یوخدان وارا گلدیک بیزیار ألیندن،
شول آلاگؤزلری خمّار ألیندن.
جمالین تفسیری نَصر مِنَ الله،
فَتحِ قَریب اولدو کردار ألیندن.
مین بیر آدین مخلوق آیتین ایستر،
هاوار سندن خاوندگار ألیندن.
ابراهیم تک منی آتشه یاخدین،
گل رحم ائیله گیلن گولزار ألیندن.
ایوب کیمی چکن جؤور و جفانی،
خلعته ایریشر ستّار ألیندن.

قوشچو اوغلو پیرین قهرین نوش ائیله،
شوکر ائیله نه گلیر جبّار ألیندن.

– ۹۶ –

گلین بشارت قیلالیم قوتلوق[۱] زامان اولدو بوگون،
هر یئرده بیر اهل حق‌وار، دلشادمان اولدو بوگون.
سیز خبرین وئرین بیزه، بیز موژده‌نی وئرک سیزه،
تانری آدم قالیبیندا بیر نوجوان اولدو بوگون.
هر کیم حقیقته یئته، صلاحدیر اهل هیمّته،
دؤوران دؤندو محمّده□، صاحب زامان (عج) اولدو بوگون.
هر کیم حقیقته ایره، منکر اولان بس نه گؤره،
سیاستی وئر تولکویه، نقدیم تالان اولدو بوگون.
بال دوداغین شربتینی وئرمرم ایکی دونیایا،
اول جورعه‌نی نامرد ایچدی، کلّ زیان اولدو بوگون.
حق بورادا ظاهیر اولدو، قوشچو اوغلو اونو بیلدی،
بئیشگینده اوشاقلارا اسرار عیان اولدو بوگون .

– ۹۷ –

گؤزلریمه عشق گؤروندو اهل عورفان چیراغیندان،
عالمه شعشه سالدی اوچیراغین شافاغیندان.
علی◆نین دولدولو واردیر، قنبر کیمی قولو واردیر،

۱– **قوتلوق:** مبارک، برکتلی.

هر کیمین موشکولو وادیر، دورسون جمین آیاغیندان.
یارنلردم بودمدورور، پیرلر بیریئرده جمدورور،
حق، سولطانِ عالمدورور، انتظارام فراغیندان.
ألیزده کردار گتیرین، اؤزوزو جمه یئتیرین،
کرداریزی پخش ائیله‌یین، اوپیرلرین چاناغیندان.
دورلو قوماشلار آچیلمیش، دورلو گؤوهرلر ساچیلمیش،
قوشچوغلو جورعه‌سین ایچمیش، حقیقتین بولاغیندان.
– ۹۸ –
گلین، گلین، ای یارنلر، پیردلداری چاغیرین،
یارلیق کمرین باغلایین، یار یارانی چاغیرین.
اوتورون حققین جمینده، اولون سؤزونده دمینده،

اولمایین کوفرون چمینده، درده تیماری چاغیرین،
اوخویون دفترِ دینی، قلبیزدن چیخارین کینی،
توتون شرطی، توتون شونی، داوود نازداری چاغیرین.
اوخویون یارلیق عئلمینی، آرایش ائدین جمینی ،
پیر موسی‌نین قلمینی، خاتون رزباری چاغیرین.
یئرلی یئردن دورون خوشی، آختارمایین کم و بیشی،
حقیقتین جامی نوشی، مست و خمّاری چاغیرین.

اقرار وئرین، حققه وارین، یار اولان یئمز موردارین،
باغلایین کمر ـ کردارین، یار یادگاری چاغیرین.
کمر باغلا، هیمّت بستی، یار یارا ائیلمز قصدی،
مصطفای زبردستی، حق قّهاری چاغیرین.
قوشچو اوغلو حققی تانی، دردینه گلردرمانی،
اودور موشکوللر آچانی، موشکول گوشانی چاغیرین.

– ۹۹ –

گل، ای فقیه ! نه ایستیرسن منیم تکی بیچارادان،
سنی سالوس، منی یکرنگ یارادیبدیر اول یارادان.
منیم نه ایشیم وارسنین تسبیح و سجادهن ایله،
عئلمین آغین اوخوموشام، خبریم یوخدور قارادان.
سن «چاهار پاره» نی هاچان چالدین من «بلی» دئمهدیم؟
«چارپاره» نی أله آلسام، دؤنمزم «چهل پاره» دن.
باخ آدام اوغلو کیمدیر کی من اوندان احتراز ائدم،
خوف و احتراز ائیلرم من او دوستِ یکبارادان.
قوشچو اوغلو سن گل حققین درینده یکسان اولگیلن،
باسسالاردا غمزانیه، آسسالاردا هزارادان.

– ۱۰۰ –

گلین، گلین، سیزیارنلر، یارلیقدا کجباز اولمایین،
هرگیز دانیشمایین یالان، یالانچی غمّاز اولمایین.
یالانچی غمّاز اولانین حق درینده یوخدور پایی،
حققی فراموش ائیلهییب، گروه غمّاز اولمایین.

کج باغلانان یوکلر بیلین، هرگیز منزیلینه وارماز،
میزانی ساز دوتون گلین، میزانا ناساز اولمایین.
آدینی اهلِ حق قویان، گرگ حق آدین ذکر ائسین،
بیابانلارا سس سالین، بیهوده آواز اولمایین.
قوشچو اوغلو حق جمیدیر، دور جمدن آل مورادینی،
نیاز اولوب جمه اقرار، جمده بی نیاز اولمایین.

- ۱۰۱ -

دور، ای غافیل! نه یاتیبسان، صباحِ صالحان اولدو،
عیان اولدو حقین نورو، شوکور ظولمت نهان اولدو.
منیم کؤنلوم هئچ آچیلماز فراق و فیرقت و غمدن،
شوکور گؤردوک حق جمالین کؤنول بی انتظار اولدو.
ساتاردیم لعل ایلن گؤوهر، دلال عشقه توش اولدوم،
منیم کؤنلوم مصر و شام و عراق و اصفهان اولدو.
شکردن شیریندیر بالله یاریمین گفتاری بیزه،
طوطی طلعتلی دلبریم عجب شیرین زبان اولدو.
دئدیلر قوشچو اوغلونا:«بو گئجه هاندا اوغرادین؟»
دئدی:«دلیل و دستگیر منه شاه جهان اولدو.»

- ۱۰۲ -

یارنلر اوغرادیم شاها بو گئجه،
فلک أوزونده کی ماها بو گئجه.
مبارک جمالین گؤردوم شاد اولدوم،
سجده قیلدیم او درگاها بو گئجه.

یئریدیم دست به دست دوتدوم دامنین،
دئدی:«اوخوگیلن « طاها » بو گئجه.»
دئدیم:«یا علی ◆ گل سن وئر موراديم.»
دئدی:«وئررەم مورادین‌ها بو گئجه.»
قوشچو اوغلو اوخور علی ◆ وصفینی،
اوغراییب گنجِ ناگاها بو گئجه.
- ۱۰۳ -
اوّلدن آخره گلدیم بومئیدانه، بومئیدانه،
باشیم توپ ائیله‌دیم، سالدیم، بومئیدانه، بومئیدانه.
کیمسه‌لر بیلمز من کیمم، ازلدن گلمیش حاکیمم،
بوراخدیم کوفر ایله کینی بومئیدانه، بومئیدانه.
علمدارام، علمدارام، ها، بیلین ایوب ستّارم،
یار ایلن ازلدن یارام، بومئیدانه، بومئیدانه.
شربتین ایچمیشم، قانمام، وصفین ائیلرم اوسانمام،
« بلی » نی دئمیشم، دانمام، بومئیدانه، بومئیدانه.
گؤزوم آچدیم، حققی گؤردوم، یارلیق أوسته گلیرگؤردوم،
قولام، ابد بقا یوردوم، بومئیدانه، بومئیدانه.
قوشچو اوغلو! دورشب اؤتدو، عرشین قوشودور، بان ائتدی،
یقین بیللم کی داش گؤتدو، بو مئیدانه، بومئیدانه.
- ۱۰۴ -
گلین، گلین، ای یارنلر، قولاق آسین بو دستانه،
ایچین خواجەم شربتیندن اسوروک اولون مستانه.

دیلده سؤیلرم دستانی، گؤزلرم چشمِ مستانی،
گزر ایدیم رومستانی، گذاریم دوشدی بُستانه.
گؤزومه گؤروندو بیر أر، عالمی ائتدی منّور،
آلدیم گؤوهر، ساتدیم گؤوهر، ایریشدیم معدن کانه.
«آب طاشار» دان ایچیلدی ، رحمتی یارا ساچیلدی،
هزاران گوللر آچیلدی، بولبول اولدوم گولوستانه،
قوشچوغلو اوخور نه سینی؟ الیفی، بئیی، یاسینی،
چکر بارگاه آرزوسونو، ارنلر یئتدیلر شانه.
- ۱۰۵ -
ارنلر بیر نظر ائیلر بوبغداده، بوبغداده،
پادشاهیم گذر ائیلر بوبغداده، بوبغداده.
ارنلر ائیلهدی نظر، حق اؤزو دون با دون گزر،
بازرگانلار سالار بازار بوبغداده، بوبغداده.
حق طفل ایکن دیله گلدی بیر نئچهلر سئیره گلدی،
جمیع پیرلر بئله گلدی بوبغداده، بوبغداده.
حق اؤزو عمانا دالدی، پیر بنیامین اونو بیلدی،
ابراهیم حؤکمیلن گلدی بوبغداده، بوبغداده.
یارنلر گلیر اوتورور، پیریندن قوّت گؤتورور،
دورلی متاعلار گتیریر بوبغداده، بو بغداده.
عجب ساعت بو ساعتدیر، جمیع دعویکارلار ماتدیر،
نئچه کیمسهلر حسرتدیر بوبغداده، بوبغداده.
گبرین دینی زایل اولدو، بولبول گوله مایل اولدو،

قوشچو اوغلو قایل اولدو، بوبغداده، بوبغداده.

– ۱۰۶ –

یارادان هاندادیر کان مکانی؟
چاغیرارام گئجه ـ گوندوز من آنی!
یاراتدی گوجوندن یگانه گؤوهر،
اؤزو اوندا ایدی بئله مئیدانی.
نظرِ چشمیله گؤوهره باخدی،
أریدیسه اولدو توتدو جاهانی.
کؤپوگوندن کوشکلر تک سالدی داغلار،
توتونوندن یاراتدی آسیمانی.
یئددی یئردن یئددی گؤیدن یوغوردو،
بیرآووج تورپاقدان دوزدو انسانی.
یئددی یوز یئتمیش ایل یاتدی گیل ایچره،
دؤرد یوز قیرخ دؤرد دامارا وئردی جانی.
سوراغچی اؤتر اولدو بیل قوشچوغلو،
سیکّه‌ی حقیقت اولدو روانی.

– ۱۰۷ –

ازلدن سئومیشیک بیزده اوشاهی،
اونلارین یاریدیر سیرر ایلاهی.
محمّد❐ معراجا واردیغی گئجه،
دیلر ایدی گؤرسون اوّل پادشاهی.
یوخاری واریبان آصلانی گؤردو،

چیخارتدی أوزون گون، آلدی یاراهی.
آشاغی واریبان آواز ائشیتدی،
گؤردو کی سؤیلنر سیرر ایلاهی.
فقرا دئییبن آچیلدی قاپی،
گؤردون کی اگلنیب قیرخلارین شاهی.
قولدور قوشچو اوغلو دیواندان گلیر،
سؤیله‌دیگی حقدیر، جمدیر گواهی.
- ۱۰۸ -
أرنلر قوولونا شان گلدی، گلدی،
اوخوندو بارات دؤوران گلدی، گلدی.
زهی دؤولت، بشارت، من گدایا،
گدانی گؤرمگه خان گلدی، گلدی.
مورادیزی وئره‌ر خواجه‌م کریمدیر،
بو مورده جیسمینه جان گلدی، گلدی!
منم یعقوب تک یوسیفدن آیری،
منه یوسیفِ کنعان گلدی، گلدی!
قاریشقا تک بئلین خیدمته باغلا،
اسوروک تک سولئیمان گلدی، گلدی!
قوشچو اوغلو جارلا طالیب ائشیتسین،
ترپندی ایران، توران گلدی، گلدی!
- ۱۰۹ -
یارنلر اوخورام بیلین بو قرآنین آیاتینی،

تانیانلار بیان ائیلر بو سیررین حقیقاتینی.
نور ایدیم توپراغا آتدی، یئددی یوز یئتمیش ایل باتدی،
أرنلر پرده‌یه دوتدو، پادشاهین صیفاتینی.
گلدی اوغوندو۱ آغلادی، جیگرلریمی داغلاری،
یاریله بئلین باغلادی، کیمسه بیلمز نیّاتینی.
وعده یئتدی بیر ساعته، صلاحدیر اهل دوُلته،
دؤوران یئتدی محمّده❐، قوللار گئیسین خلعتینی.
دئیین کی بیل قوشچو اوغلو، حقیقتین عیان اولموش،
خواجهم گلدی کرم أوسته، وئردی یارین مورادینی.
- ۱۱۰ -
یارنلر جمیسی مئیدانه گلدی،
جمدن روخصت آلیب دوستانه گلدی.
غئیبانه دئدی اولارام قوناغین،
اول سببدن بیزه مهمانه گلدی.
لا ائوینده دئدی یولومو گؤزله،
چکدی ذوالفقارین بوستانه گلدی.
بینیامین بیر قاوال قویوب خرمنده،
خرمن زامانیندا خرمانه گلدی.

۱- **اوغونماق:** دعوت اولونماق ، چاغرلماق.

قوشچو اوغلو ایچیب خواجه ألیندن،
اسرییب منصور تک مئیدانه گلدی.

- ۱۱۱ -

أوستوموزه یوروتدولر تهمت ایلن سیاستی،
بیزدن اؤزگه عاشق اولسا قوپاردارِدی قیامتی.
یز او واحدی گؤرموشوک او دوندان دونا گزنی،
حققین سینه‌ده بولوشو۱ چون قیلاریق عبادتی.
اگر اینام اهلی سینیز، سیز بیزه باور ائیله‌یین.
بیزده ازلدن وئرمیشیک محمّده❐ صلاوتی.
بیزه دگیب دولاشمایین، بیز او سولطان قوللاریق،
بیزه دگیب دولاشانین تنز باغلانار بشارتی.
بیزه دگیب دولاشانلار، منزل باشا آپارمادی،
بؤیله تحقیق ائیله‌میشیک اول صاحبِ کرامتی.
گر بیزدن سؤال ائده سیز، سؤالیزا جواب وئرریک،
بیزیم ایلن اولور ایسه او آللاهین عینایتی.
علی◆ ایلن محمد❐ین آراسیندا هچ نسنه یوخ.
اول حق ایله ابراهیمه کیم قویوبدور تفاوتی.
اگر تورکی سؤیلر اولسام دوشر ارنلر بئینینه،
نئچون سیزه آجی گلیر دادلی سؤزون حلاوتی،
منکر نه‌دیر قوشچوغلونا دئیه مجوّت۲ سؤیلمه!

۱- **بولوش:** کشف اولما، تاپیلما.

۱- **مجوّت:** مقدّس کلام، قوتلوسؤز.

مگر دئیه بیلمرم من تورکی دیلده مجوّتی!